

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Den danske Sørigshistorie

vigtigste Begivenheder

ved

L. Berg.

Trykt som Manuskript til Brug ved den historiske
Underviisning paa Societets-Academiet.

Kjøbenhavn.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1856.

Første Capitel.

I de ældste Tider var Skibet de fleste Nordboers rette Hjem; Religion, Ellbsiellighed og Nødvendighed forenede sig om at udvikle det vilde Vikingeliv, der gjorde Nordboerne saa frygtede og berømte. Den, som faldt for Waaben, opstod til evigt Liv hos de stærke Guder: et stærkt og kraftigt Legeme fremkaldte Bevidsthed om Styrke og Dygtighed: til Ære og Berømmelse stod fremfor alt Nordboens Hu, Livet sattes gjerne paa Spil for at erhverve et anseet Navn hos Samtidige og et berømmeligt Eftermæle: Nordboens Hjem var fattigt, Jern til Waaben og Lømmer til Skibe var Alt, hvad Sverrigs og Norges Fjelde og Danmarks Sletter gav i rigeligt Maal, men i Syden vare frugtbare Lande, rige paa de Fornødenheder og Goder, som manglede det fattige Norden.

Uf Vikingefarterne udviklede sig i det Ode Aarhundrede Normannernes Tog, der ikke blot gif ud paa at erhverve Bytte, men ogsaa Besiddelser og faste Bopæle udenfor Norden. Da normanniske Stater vare oprettede trindt om i Europa, og da Smaarigerens Forening og Christendommens Indførelse i Norden standsede Anledningen til Udvandringerne, lagde Bevægelsen sig lidt efter lidt.

Denne Nordboens idelige Færden paa Søen maatte danne ham til udmærket Sømand, og i hele den tidligere Deel af Middelalderen besad Skandinaverne en afgjort Overlegenhed i Søvæsenet. Eginhard fortæller saaledes, at da man engang meldte Carl den Store, som opholdt sig i en Søstads, at fremmede Skibe nærmede sig Kysten, erklærede han strax, at han efter den Letthed og Hurtighed, hvormed han saae dem styres og vendes, ei kunde tvivle om, at de vare normanniske. Denne Overlegenhed tilføes skylder Norden fra den tidligste historiske Tid sin Uafhængighed og sine Erobringer. Danmarks Uafhængighed kunde navnlig synes truet, da det mægtige frankiske Rige blev dets umiddelbare Nabo; men selv Carl den Store med hele hans colossale Magt og dens floge Anvendelse kunde ikke bringe det videre end til at sørge for Kysternes og Flodernes Forsvar mod Normannerne, ikke til at udruste Flaader, hvormed Normannerne kunde holdes borte, eller deres Overtog gjengjeldes.

Tidlig erhvervede Nordboerne sig Færdighed i Skibsbygningskunsten, og skjøndt denne Kunst kun udviklede sig langsomt, overgik de dog deri langt Sydens Nationer, som vi see deraf, at hine foretog Tog til fjerne Lande, længe forend disse vovede at fjerne sig fra Kysterne. I de ældste Tider vare Skibene her som i det øvrige Europa, meget smaa, men Vren for at have bygget de første større „Havskibe“, hvormed man felledede over Verdenshavet, tilkommer det skandinaviske Norden. Fra Aar 1000 bleve Stor- eller Langskibe almindelige; til den første Klasse af disse hørte Dragen eller Drageskibet, der fortil havde et Dragehoved, bagtil en Dragehale; derefter fulgte Snekken, som

var noget mindre, og hvis Ravn man udeleer af Snog eller mindre Drage; de havde i Regelen en Besætning fra 30 til 120 Mand, vare mere Ro- end Seilfartøier, uden Pumper og som Følge deraf vanskelige at holde lænd; ofte vare de overtrukne med Drehuber; deres Størrelse og den til Røningen nødvendige Besætning bestemtes efter Rum eller Roerbænke; et almindeligt Krigsskib paa 20 Rum eller 40 Marer havde en Bemanding af 90 Mand. Skibet deelted i Forstavnen eller Baffen, Mellemrummet eller Krappesrummet og Skandsen; det havde sin Hovedstyrke i den høie Forstavn, som var stærk bestaaet med Jern, løb spids til og prydedes almindeligviis med Billebet af et Dyrehoved, som kunde borttages, naar Skibet var i aaben Sø, og stundom gjorde samme Nytte som Flaget i vore Dage. Baffen og Skandsen havde Dæk, i Mellemrummet vare Roerbænkene. I Rummet under Baffen vare de Syge og Saarede indkvarterede, og her var ogsaa Hølsædes Kisten, hvori Vaabnene glemtes; under Skandsen var Kahytten, alene til Brug for Anføreren og hans fornemste Mænd, medens Skibets øvrige Besætning opholdt sig i Mellemrummet, hvorover var spændt et Telt af tjæret Badmel eller Seildug, som naturligviis borttoges under Træfning. Vi kjende kun lidet til Skibenes Takling; der brugtes kun een Mast, som var meget høj og blot reistes, naar Vinden var gunstig. Seilene vare sædvanligen af Badmel, men ogsaa af kostbarere Løier, og stundom vare de stavede d. e. de bestode af Breder af forskjellig Farve, især røde og blaa; saaledes havde det Skib, som Harald Haarfager forærede Kong Abelsesteen, Silkesell. Ormen hin Langes Kjøl skal have været 74 Alen

lang; det havde 34 Rum eller 68 Aarer og en Besætning af 544 Mand; saavel Dragehovedet som Halen vare forgyldte. Baade nordiske og engelske Kroniker dvæle ved Beskrivelsen af den Pragt, hvormed de danske Erobrere Svend Tveskjægs og Knud den Stores Flaader vare udstyrede. „Prægtlige Villeder lyste i Forstavnene, Seilene vare syede eller indvirkede med Guld, Lougene havde Farve som Purpur, i Toppen af forgyldte Master sade kunstig udarbejdede Villeder af Fugle“; langs Rælingen hængte Skjolde. Ankere brugtes, og Spil vare heller ikke ubekjendte; ogsaa Signaler anvendtes, hvortil brugtes Faner og Skjolde af ulige Farver.

Kampen afgjordes næsten altid ved Entring; under Slaget, som i Almindelighed holdtes nær ved Land, vare Skibene bundne til hverandre, saa at de laae Side til Side med Forstavnene, hvor Hovedkampen foregik, vendte mod Fjenden; Seilene vare bergeede og Masterne lagte ned. Under Fremrykningen begyndte Kampen med Steen og Pile; naar man havde hugget sig fast i Fjendens Skib, beroede Alt paa Entring. Almindeligviis vare Søslagene haardnakkede og blodige, og ophørte ikke, før den ene Part var tilintetgjort. Krigsmændene tjente saavel tillands som tilssøs, eftersom det gjordes fornødent.

Under Baldemar Sekt bestod den danske Flaade af 500 Langskibe, hvoraf hvert havde en Besætning af 120 Mand, og 900 Jagter, hver med 14 Mand. Langskibene vare udrustede af Kongen, Biskopperne, de mægtigste Hovdinge og Rigsstæderne; de smaae Skibe af Bønderne. Men med Midten af det 13de Aarhundrede ophørte ikke alene Nordboens Overlegenhed tilssøs, men Søværnet forfaldt her mere og

mere. I Danmark var det et halvt Aarhundrede senere kommen saa vidt med Flaadens Forsald, at Erik Klipping maatte laane 30 Skibe af Hansestæderne for dermed at forsvare Sundet mod norske Sørøvere. Under Baldemar Atterdag høre vi atter tale om en dansk Flaade, som med 27re kæmpede mod de sekrvante Hansestæder og tilføiede deres Flaade et saa stort Tab, at dens Anfører, en lybsk Borgersmester, ved Tilbagekomsten blev henrettet. I det 15de Aarhundrede hævede Søværnet sig igjen mere og mere, og Skibene byggedes langt større end forhen. Kong Hans havde navnlig stor Omforg for den danske Flaade; foruden de Skibe, som Kjøbstæderne og Lehnsmændene vare forpligtede til at stille, byggede han selv store og skjønne Orlogsskibe, som endog toges til Mønster for Hansestædernes Krigsfartøier. To af ham byggede Skibe, Englen og Maria, havde hver 400 Ræsters Drægtighed; Skibet Løven, hvorpaa Christfan den 2den forlod Fædrelandet, havde en Besætning af 360 Mand. Med Hensyn til disse større Skibes Takling er os kun lidet bekendt; de førte tre Master og havde for og agter saakaldte Kasteller, høie Bygninger, hvorfra der med større Virkning kunde kastes Steen og Bile.

En Forandring i Skibenes Bygning og Indretning og en ny Epoke i Søkrigshistorien begynder med Krudtets og Kanonernes Anvendelse tilføes. Den første danske Admiral, som førte en med Kanoner udrustet Flaade, var Peder Skram i Grevens Feide. (Der findes dog Spor til, at Kanoner og store Bøsser have været brugte under Kong Hans.) De store Skibe kaldtes Krafveler og Holke, og vare armerede med Slanger, Falkonetter, Falkoner,

Kartover, Stjerbrækker, Skerpethyner, Bøsser og Hager. De første Kanoner eller, som de dengang kaldtes, Stykker vare forfærdigede af Træ, omgiven af Jernbaand, senere smededes de af Jernstænger, og endelig opfandt man at støbe dem. Da Kanonernes Brug indførtes, blev det nødvendigt at bygge Skibene stærkere end før, saavelsom at give dem større Dybgaaende. Christian den 3die anlagde et Skibsværst til Flaaden, for at den, alene bestemt til Krig, altid kunde være færdig, og han lod dertil duelige Skibsbyggere komme fra Bremen, efter hvilke det nuværende Gammelholm kaldtes Bremerholm. Flaaden bestod under hans Regering deels af kongelige Skibe, deels af de af Kjøbstæderne stillede. Ved en Befigtelse 1555 angives dens Størrelse til 13 kongelige Skibe, hvoraf eet, *Fortuna*, var armeret med 66 Stykker, og 34 af Kjøbstæderne stillede; de to største af disse, som hvert havde en Besætning af 100 Mand, vare stillede af Kjøbenhavn og Ålborg; Maribo, Raskov, Saxkjøbing og Rysked stillede i Forening eet med 31 Mandes Besætning.

Fra Frederik den Andens Tid kaldes Skibene Drølogsskibe, Bolerter, Skib med eet, to eller tre Mærk, Jagter, Pinke og Pinasser. Omendstjondt disse Skibe langt fra vare saa svært og regelmæssigt armerede som de senere Krigsskibe, havde de dog et stort Antal smaat Skyts ombord, men i Størrelse stod de danske Skibe tilbage for de svenske. I Sverig lagde man sig nemlig, efterat Kanonernes Brug var bleven almindelig, tidligere end i Danmark efter at have store Skibe, og dette maa ansees som Årsagen til den erklærede Overlegenhed, den svenske Flaade havde i

Syvaarskrigen. Allerede under Gustav Basa byggedes i Stokholm Store Krafvelen, det største hidtil i Østersøen fete Skib, som førte 300 Matroser og 1000 Soldater, og tjente Admiral Somme, der i Ørevens Feide var forenet med Peder Stram, til Commandoskib. Gustav Basas Søn, Erik den 14de, fulgte i Faderens Fodspor og byggede 1563 Mars eller Mageløs, der var saa stort som et af Nutidens Linieskibe paa 70 Kanoner og førte 173 større og mindre Kanoner, hvoraf 125 vare af Kobber; men efter Erik den 14des Afsættelse forfaldt den svenske Flaade, og samtidig hermed begyndte den danske at hæve sig.

Efter Syvaarskrigen og navnlig efter Christian den 4des Thronbestigelse vistes der nemlig den største Omhu for Flaaden. Ved hans Kroning bestod den af 22 Skibe, hvoraf det største førte 80, det mindste 6 Kanoner, (Styrtet bestod af hele og halve Kartover, hele og halve Slanger, Steen-Mørser, Skjerbrækker, Falkoner og Bøsser), men den forøgedes snart betydeligt. Fra sin tidligste Ungdom af indsaae Christian den 4de Søværnets Bigtighed for Danmark, og dets Udvikling var derfor en af hans Regerings Hovedopgaver. Selv besad han stor Indsigt i Alt, hvad der angik Søværnet; ikke nok, at han i det stærkeste Uveir, i Søslaget Feide, selv kunde styre det største Orlogsskib, men han kendte dertil hvert Redskab og alt Tougværk i Skibet, kunde bedømme hvert et Stykke Træes Bestafsenhed og Størrelse, som det udfordredes til et Krigsskib, og forfærdigede selv Modeller til sine Krigsskibe, der agtedes for de skønneste i Europa. Frugten af hans Virksomhed viste sig i Calmarkrigen, under hvilken Flaaden bestod af

60 store og velforsynede Skibe, hvis Materiel i enhver Henseende var den svenske Flaades overlegen. 1615 blev Holmens Organisation forbedret ved en Udskrivning af 1500 Matroser eller saakaldte Vaadsmænd fra Kjøbstæderne, som paa Bremerholm bleve øvede i allehaande Skibsarbejder og dannebe en fast Stof for Flaadens Bemanding. Til Bolig for disse faste Skibsfolk byggedes Nyboder, og en Navigationskole indrettedes til deres Underviisning. Leilighed til Ovelse paa Søen manglede ikke; thi hvert Aar vare flere eller færre kongelige Skibe paa Togter for at haandhave den Høihedsret, som Christian den 4de tiltog sig over alle de Farvande, der omgav hans Riger. I Christian den 4des ti sidste Regeringsaar var den danske Flaade ikke, hvad den i de foregaaende Aar havde været; ved Krigens Begyndelse 1643 bestod den af 24 Orlogsskibe, hvoriblandt kun faa store Skibe, (det største, Trefoldighed, paa 48 Kanoner) og af disse tabtes i Slaget ved Lolland og ved andre Uheld de fleste, saa at Flaaden ved Christian den 4des Død var i Forsald, og i Frederik den 3dies første Regeringsaar blev den endnu mere forløst, indtil Niels Juel 1657 blev „Holmens Admiral“. I Sverig var derimod saavel under Gustav Adolf som under Formynderregeringen Meget skeet for Flaaden, der talte mange svære Skibe med indtil 80 Kanoner, og den maatte med en saadan Overlegenhed i Materiel nødvendigvis have seiret, hvis dens Personel havde svaret hertil; men det var ingenlunde Tilfældet, man havde over hiint forløst dette.

Efter Freden 1660 var Søværnets Tilstand daarlig; de Skibe, der havde gjort Tjeneste i Krigen, vare saa gamle

og forskudte, at de neppe vare Reparation værd; men i Frederik den 3des sidste Regeringsaar arbejdede Cort Adelaer og Niels Juel med Iver paa atter at bringe Flaaden i Orden, saavdt de ringe Midler, der kunde anvendes paa den, tilfod det. Adelaer var en Nordmand af ringe Herkomst, der i fremmed Krigstjeneste havde erhvervet sig Navn som en af sin Tids største Søhelte; 1663 kaldtes han hjem og udnævntes til General-Admiral. Han havde stor Forskjærlighed for Hollænderne, hos hvilke han havde erholdt sin første Dannelse som Søfriger, og denne Forskjærlighed ledede ham til at ønske Alt indrettet paa hollandsk Fod og til at foretrække Hollændere for Indfødt, hvilket Juel ikke kunde billige; der dannede sig derfor i Staten to Partier: et hollandsk, i hvis Spids Adelaer stod, og et dansk, som satte sit Haab til Juel.

Efter Christian den 5tes Thronbestigelse arbejdedes der med Kraft paa at sætte Sømagten paa en respectabel Fod, og i Aaret 1674 bestod Flaaden af 33 Skibe, hvoraf det største førte 96 Kanoner, det mindste 18 (de største Kanoner vare 24 Pd.s Metalkanoner, og Danmark stod i denne Henseende tilbage for Sverig, hvis Skibe havde indtil 36 Pundlgere). Ved Slutningen af skaanske Krig bestod Flaaden af 48 Orlogsskibe med en Besætning af 14000 Mand. De Mænd, der under Christian den 5te havde de største Fortjenester af Flaadens Udvikling, vare: Niels Juel, som 1683, da Danmarks sidste Rigsadmiral, Henrik Bjelke, døde, blev Præsident i Admiralitetet; Baron, Geheimeraad Jens Juel, som var første Deputeret i General-Commissariatet (af Frederik den 4de blev han 1699 udnævnt til General-

Admiral og Præsident i Admiralitetet); Admiral Span, som 1690 blev „Holmens Admiral“; Ole Rømer, de mathematiske Videnskabers Fremmer i Danmark, der kom i Forbindelse med Admiralitetet, idet han examinerede Compasmagerne, og vandt stor Indflydelse i Søetatens videnskabelige Anliggender, og endelig den af Rømer dannede Student Judichær. Paa Rømers anbefaling og efter Spans Forslag blev Judichær 1690 udnævnt til Vicequipagemester og 1692 til Equipage- og Fabrikmester; han var Søetatens første videnskabelige Skibsbygger.

Med Flaadens Forøgelse var Gammelholm ikke længere tilstrækkelig til alene at udgjøre Kjøbenhavns Orlogsværft; man begyndte derfor 1685 at indrette Nyholm; det første der byggede Linieskib, Dannebrog, paa 94 Kanoner, sattes i Vandet 1692. Desuden blev det af Christian d. 4de i Christianssand anlagte Galelværft udvidet saaledes 1691, at der kunde bygges Fregatter. Under spanske Krig havde det vist sig, hvor vigtigt det var for Danmark at have en Havn ved Bornholm; 1684 begyndtes derfor Anlægget af Havnen og Fæstningen Christiansø paa Grøtholmene. Ved Christian den 5tes Død bestod Flaaden af 33 Linieskibe, 9 Fregatter og 33 mindre Krigsfartøier, som tilsammen vare armerede med 2778 Kanoner. Foruden den kongelige Flaade var der 1699 i Danmark og Norge 27 Defensions-skibe, som kunde føre indtil 1200 Kanoner. Defensions-skibe vare Skibe, tilhørende private Mænd, som vare byggede efter visse Bestemmelser, hvorved de bleve brugelige som Krigsskibe, naar det behøvedes. Deres Etire erholdt for denne Forpligtelse visse Soldprivilegier for alle de Barer,

som indførtes og udførtes i disse Skibe; de omtales første Gang 1621. 1679 nævnes første Gang et nyt Slags Skibe, Barca longa eller Snauer, som vare 100 Fod lange.

Den ubetingede Overlegenhed, som den danske Flaade havde over den svenske ved den skaanske Krigs Slutning, var ved Krigens Udbrud 1700 ikke alene ei mere tilstede, men Forholdet var nu omvendt. Carl den 11te og General-Admiral, Grev Hans Wachtmeister havde med utrættelig Iver arbejdet paa den svenske Flaades Udvikling. I Maret 1700 bestod den af 38 Linieskibe, som førte fra 110 til 46 Kanoner, og ifkun 4 af disse havde været med i den skaanske Krig. Den danske Flaade talte vel 33 Linieskibe, men 18 af disse havde været med i den nævnte Krig, og vare som en Følge deraf for en stor Deel ubrugelige. Og det var ikke blot med Hensyn til Skibenes Antal, at Sverigs Flaade var Danmarks overlegen; deres Skibe vare af større Dimensioner og førte sværere Skyts. Man arbejdede derfor i Fredsaarene 1700—1709 paa at sætte Flaaden istand til at maale sig med Sverigs, og i dette Tidrum byggedes 11 gode Linieskibe, som førte fra 90 til 50 Kanoner; men da til samme Tid 10 Linieskibe byggedes i Sverig, var ved Krigens Udbrud 1709 Sverig endnu Danmark overlegen med Hensyn til Flaadens Størrelse. Danmark bevarede dog Herredømmet tilføes under Krigen, skjøndt intet egentlig afgjørende Slag blev leveret mellem Hovedflaaderne. Ved Fredens Slutning var saavel den danske som den svenske Flaade i en meget maadellig Tilstand; de skandinaviske Marinere havde indbyrdes ødelagt hinanden, medens Rusland til samme Tid lagde Grunden til en ny Sømagt i Østersøen,

der snart skulde vore de to andre over Hovedet. Efter Freden, fra 1720—1730, byggedes vel 6 nye Linieskibe, men de gamle forfaldt aldeles, og Flaaden var derfor ved Frederik den Ades Død i en jammerlig Forsalning; den talte vel 23 Linieskibe og 8 Fregatter, men de fleste vare maadellige.

Christian den 6tes Regeringstid var en lykkelig Periode for den danske Marine. Den Interesse, han som Kronprinds havde havt for Handel og Søfart, viste sig i Gjerningen, efterat han havde besteget Thronen; med utrættelig Iver arbejdede han for Handel, Søfart og Flaade. Den fortræffelige Fod, hvorpaa Sømagten under ham blev sat, skyldes især Grev Frederik Danneffjold-Samsø, der fra 1735 til 1746 bestyrede Søvesenet; næstefter ham fortjener at nævnes Admiral Suhm. Flaaden blev bragt til 29 Linieskibe, 13 Fregatter og 34 mindre Krigsskibe, som førte 2583 Kanoner foruden 14 Morterer og udfordrede en Besætning af 19000 Mand. Samtidig hermed fattedes de forfaldne Holme i god Stand, Orlogshavnen blev gjort dybere, nye Magasiner og Værksteder opførte, og Dokken anlagt. Dette vigtige Anlæg, som man to Gange forgjæves havde prøvet paa, fuldenstes lykkeligt af den hollandske Vandbygger Dumreicher i Aarene 1735—39. Danneffjold var en af Fædrelandet i høi Grad fortjent Mand, men ingen reen Character; Høvnghjerrighed og Herkesyge ledede ofte hans Handlinger; især maa hans Udsærd mod Commandeurcapitain Venstrup og Capitain Frederik Lütken badles. Venstrup havde som Overfabrikmester indført mange Forbedringer i Skibsbygningskonsten og bygget

11 skønne Orlogsskibe. Danneffjold anklagede ham for adskillige Felt; disse bleve udlagte som Forbrydelse, og Benstrup kastet i et haardt Fængsel i Kastellet, hvor han sad i 3 Aar; paa Doffens Indvielsesdag erholdt han Benaadning og forvistes med en Pension til Ebeltoft. Den frimodige og djærve Rütten, en udmærket dygtig Officier, havde været Medlem af den Commission, som var nedsat over Benstrup. Da han vægrede sig ved at understrive Commissionens uretfærdige Dom og vedblev at forsøgte Benstrups Uskyldighed, blev han affat fra sit Embede uden Pension; senere indsaac man dog den begaaede Uretfærdighed, og Rütten blev befordret i Civilstaten.

Efter Frederik den 5tes Thronbestigelse affkedigedes Danneffjold, og en ny Administration, der stod under ham i Dygtighed, indfattes. Dog vedblev man at vise Omhu for Flaaden, som forsøgedes med flere gode Linieskibe, efterat Plt. Krabbe 1758 var bleven Fabrikmester. Under Frederik den 5te byggedes ogsaa en Deel Galeier. De italienske og tyrkiske Galeier havde i det 16de og 17de Aarhundrede gjort sig navnkundige i Middelhavet. Der behøvedes mindre Lømmer til denne Slags Fartøier, de kunde bygges i kortere Tid og kostede mindre end de store Skibe, de havde desuden den Fordeel, at de ikke behøvede mange søvante Folk, da deres Hovedbevægelseskraft var Aarer — alt dette bevirkede, at Galeierne vandt en ufortjent Roes over hele Europa, og at de snart anskaffedes af næsten alle Sømagter. Frederik den 4de indførte dem i Danmark; Christian den 6te og Danneffjold yndede dem ikke, men under Frederik den 5te begyndte man igjen at bygge dem efter italiensk Mønster

ved italienske Constructeurer og indrettede et eget Skibsværft for dem i Staværn. Men i Slutningen af Aarhundredet kom man til den Erkjendelse, at de vare uhensigtsmæssige; de affaffedes aldeles, og istedetfor byggede man Kanoncha-lupper og Kanonbaade. Ved Frederik den 5tes Død 1766 bestod Flaaden af 31 Linieskibe, 13 Fregatter og 24 mindre Krigsskibe; men af Linieskibene vare 7 over 30 Aar gamle og derfor ikke synderlig brugelige.

Christian den 7de satte strax efter sin Regerings Tiltrædelse atter Dannefsjold-Samsø i Spidsen for Søetaten; men han forblev desværre kun et Aar i denne Stilling. 1767 blev han ved et kongeligt Rescript pludselig affædiget og forvist til Jylland med Befaling til inden 3 Dage at forlade Kjøbenhavn. Denne haarde Fremgangsmaade mod en saa fortjent Mand tilskrives hans Frænde og Efterfølger som Marinens Chef, Admiral Dannefsjold-Laurvig, hvis Belgjører Dannefsjold-Samsø havde været. I Tidrummet 1768—1784 viklede Bestyrelsen af Søetaten ideligt, hvilket ikke var uden Skade for Sømagtens Udvikling. Men i dette Tidrum virkede en af de fortrinligste Skibsbyggere, Danmark har havt; 1772 afløstes nemlig Krabbe som Fabrikmester af Capitain Henrik Gerner, der beklædte denne Post til sin Død 1787. Han bevirkede, at Linieskibene byggedes af større Dimensioner, og at et passende Forhold fandt Sted mellem Skibenes Størrelse og det Antal Kanoner, de skulde føre; fremdeles forbedrede han Dokken ved Opfindelsen af et kunstigt Pumpeværk, som befriede Marinens Mandskab fra et besværligt Arbejde, der fra nu af udførtes ved Hestekraft. Efterat man havde begyndt at bygge

Liniestibene større, nedsattes deres Antal; 1781 bestemtes det til 27.

Regeringsforandringen 1784 var ligesaa heldbringende for Marinen, som for Landet i Almindelighed; Kronprinds Frederik helligede Søforsvarets Udvikling sin fortrinlige Opmærksomhed. Den Myndighed, der efterhaanden var indrømmet Holmens Chef, havde ofte skadet den Enhed i Commandoen, der er nødvendig i en militair Etat; Kronprindsen ophævede derfor dette Embede 1792, og for Fremtiden bestyrede Holmene af en Overøvelspagemester. Til Forsvar af Kjøbenhavns Rhed begyndtes 1787 Anlægget af Batteriet Trekroner paa den nordlige Ende af Revshalen. Allerede under Frederik den 4de var 1713 det gamle Trekroner anlagt; det bestod af 3 gamle Liniestibe, som grundfattedes paa den nordlige Ende af Revshalen, noget Østen for det nuværende Trekroner; men 1734 var det saa forfaldent, at ingen mere kunde opholde sig der. 1802 var Trekroner saavidt færdigt, at det kunde tiene til Ophold for Bagstibsbesætningen paa Kjøbenhavns Rhed, hvorved den tidligere dertil ublagte Fregat bespares, og Hovedstadens Bagstibsbesætning har siden stedse været paa dette Batteri. Efter Gerners Død blev Capitain Stibolt Fabrikmester; han afløstes 1796 af den dygtige og geniale Plt. Höhlenberg, der indførte en ny Methode i Skibsbygningen. Flaadens Størrelse 1807: Alle de af Frederik den 5te efterladte Skibe vare inden dette Aar udslættede af Flaadelisten; under Christian den 7de byggedes 33 Liniestibe, 35 Fregatter og 101 mindre Krigsskibe; af disse udgif for 1807 13 Liniestibe,

18 Fregatter og 41 mindre Skibe; Flaaden bestod saaledes i dette Aar af 20 Linieskibe, 17 Fregatter og 60 mindre Skibe.

I de ældre Tider betragtedes Officiererne ombord alene som Anførere under Fægtning; Søværnet overlodes ganske til Skipperen, som var dannet mere ved lang praktisk Erfaring end ved theoretisk Underviisning. Han forestod Skibets Takling, Manøvre og Navigation. Men eftersom Officiererne opdroges og dannedes til Sømand, aftog Skibernes Betydning, og 1736 affaffedes de aldeles. Men da Skibenes Navigation endnu ikke kunde overlades til Officiererne, ansattes Styrmand, som stode i fast Tjeneste. Da Officiererne imidlertid senere overgik Styrmandene i Navigationskundskab, indskrænkedes Antallet efterhaanden; i Begyndelsen af dette Aarhundrede ophørte deres tidligere Ansvar, og de ville uden Tvivl snart aldeles ophøre.

Indtil Slutningen af det 17de Aarhundrede gaves der ingen særskilte Opdragelsesanstalter for vorbende Søkrigere. Disse bleve i Almindelighed i den modne Alder antagne til den Charge, hvortil de i andre Tjenester havde vist sig duelige. Efter Freden 1679 søgte Christian den 5te at danne unge Mennesker til Søofficierer ved at antage Lærlinger, som erholdt Kost og Løn samt nogen Underviisning. 1683 bestemtes der, at de skulde udsendes med Skibene for at gjøre Underlieutenants Tjeneste. Disse Lærlinger bleve Stammen til det af Frederik den 4de 1701 oprettede Søcadet-Compagni. 1721 tilfødtes det Cadetterne for deres Uddannelses Skyld at tage Tjeneste paa Kofardisskibe og at gaae i fremmed Tjeneste. Fra 1728 bleve

de, naar de vare hjemme, indlogerede paa Landcabet-Academiet og underviste og bespiste med Landcabetterne. Under Danneskjolds Bestyrelse af Marinen sattes Sæcadercorpset i god Stand. Han udvirkede, at der fra 1738 udsendtes et eget Krigsskib til Øvelse for Cadetterne, naar disse et brugtes paa de kongelige Skibe; fremdeles sørgede han for, at Sæcaderterne fik egne Lærere, og at en Officierexamen indførtes, som det dog endnu ikke blev Pligt for Alle at underkaste sig, da høi Fødsel endnu efter den Tid var nok til at avancere. En Hindring for Sæcaderternes eiendommelige Udvikling var det, at de havde fælles Academi med Landcabetterne; dette ophørte 1775, da Landcabetterne flyttedes til Amalienborg, hvorefter Sæcaderterne beholdt Bygningen i Academigaden til 1788, da de byttede Locale med Landcabetterne; 1827 flyttedes Akademiet til det nuværende Bygning. Omsorgen for Cadetternes Opdragelse udviklede sig især, da Hans Christian Sneedorff ansattes ved Akademiet, hvis Chef han var fra 1797 til sin Død 1824. Han fastsatte først bestemte Examenregler.

De første Munderings-Bestemmelser for Søetaten ere af Aaret 1701, da der ved Sæcader-Compagniets Oprettelse bestemtes, at Cadetterne skulde bære en Uniform af graat Klæde. Det første almindelige Munderingsreglement er af Aaret 1722. Heri bestemmes, at Underofficerer og Menige skulle have Trøler og Beenklæder af graat Klæde; Skippere og Overkanonerer skulde bære graa Mundering med rødt Underfoer; Officierernes Uniform skulde være af rødt Klæde med rødt Underfoer. Efter Officierernes Dnske forandrede Uniformens Farve fra rød til graa med rødt Under-

foer, saa at Graat derved blev Hovedfarven for hele Ma-
rinen. 1755 indførtes den blaa Farve saavel for Officierer
som for Mandskab; dog vedbleve Officierer og Cadetter at
have rødt Underfoer og røde Underklæder til 1787, da den
røde Farve blev ombyttet med den hvide.

Andet Capitel.

Den nordiske Syvaarskrig (1563—1570). Ved
et Tilfælde tilføes begyndte denne Krig, førend den var
erklæret. En dansk Eskadre paa 8 Skibe, som commanderedes
af Jacob Brockenhuus, mødte ved Bornholm en svensk
Flaade paa 22 Skibe under Jacob Bagge. Brockenhuus
saluterede den med dansk Løsen, 3 Skud. Ulykkeligvis var
et af dem et skarpt Skud, som traf i Seilet paa et af de
svenske Skibe. De Svenske gawe nu det glatte Lag, og en
Træfning leveredes, i hvilken 3 danske Skibe bleve stødte i
Sænk, og de øvrige maatte flygte. Brockenhuus tilligemed
flere Høvidsmænd bleve fangne og førte til Stockholm,
hvor den halvgale Kong Erik fandt en uværdig Fornøielse
i at spotte de danske Fanger. Han lod nemlig anstille et
Triumfstog til Væe for sin Admiral. Forrest gif denne,
prydet med en Guldhjæde, efter ham de Officierer, som havde
deeltaget i Slaget, og tilsidst Brockenhuus tilligemed hans
Officierer med blottede Hoveder og hvide Stave i Hænderne,
ansørte af Kongens Hofnar, som spillede paa en Violin.

Danmark og Lübeck erklærede nu Krigen. En dansk Flaade, 27 Skibe stærk under den 72aarige Peder Skram, i Forening med 6 lybske Skibe stødte paa en svensk Flaade, 18 Skibe stærk under Jacob Bagge, ved Dland, hvor et uafgjørende Slag blev leveret; begge Flaader droge derpaa tilbage til deres Land.

Det næste Aar havde Herluf Trolle Anførselen over den danske Flaade, som var 28 Skibe stærk, og med hvilken nogle lybske Skibe forenede sig. Forglæves søgte han de Svenske først under Bornholm, dernæst under Pommern, endelig traf han dem ved Carlshø mellem Dland og Gulland, hvor det kom til det blodigste Slag i Krigen, Mai 1564. Den svenske Flaade, 50 Skibe stærk (efter svensk Angivelse 35), commanderedes af Jacob Bagge. Slaget varede i 3 Dage; tredie Dagen erklærede Sektren sig for de Danske; det svenske Admiralskib Mars, ogsaa af de Svenske kaldet Nageløss eller Jydehaderen, blev erobret, men ved en lybsk Soldats Uforsigtighed sprang det i Luften med hele den svenske Besætning, 800 Mand, tilligemed næsten ligesaa mange Danske og Lybske; Jacob Bagge var i Forveien ført derfra som Fange. Den danske Flaade spillede nu Herre i Østersøen og rensede Vandene for Kapere, men det varede kun kort. En ny svensk Flaade under Claus Horn stak nemlig i Søen og angreb i August den danske ved Dland, hvor et blodigt, men uafgjørende Slag blev leveret. Begge Flaader forlode Slaget med lige Tab, men den svenske havde dog nu Overmagten i Østersøen i Efteraaret 1564 og ind i 1565, hvilket befestedes derved, at den danske Flaade ormedelst Bengemangel ikke kunde løbe ud før Juni Maaned.

Claus Horn spillede imidlertid Mester og vovede sig endog ind i Sundet, hvor han opkrævede Drefundstolden. Endelig løb Hertug Trolle ud med 28 Skibe og fulgte den svenske, af 50 Skibe bestaaende, Flaade ind i Østersøen, hvor begge Flaader mødtes ved Mecklenborgs Kyst, og et blodigt Slag leveredes mellem Rostock og Wismar d. 4de Juni. Slaget var uafgjørende, og Tabet omtrent lige paa begge Sider, men Danmark mistede sin Admiral. Trolle blev nemlig saaret; bekuagtet beholdt han Commandoen og førte Flaaden tilbage til Kjøbenhavn for at udbedres. Her gik der Koldbrand i hans Saar, og han døde tre Uger efter Slaget. Han afløstes af Ditto Rud, som allerede den 7de Juli leverede Claus Horn et Slag under Bornholm. Fra Begyndelsen til Enden var dette Slag ikke andet end Entring og Haandgemæng; Tabet var stort paa begge Sider, men da de Svenske siden spillede Mester i Østersøen, synes det, at den danske Flaade har lidt meest. Den heltmodige Rud maatte henimod Kampens Slutning give sig til Fange, da han af de 1500 (900?) Mand, som udgjorde hans Skibs Besætning, kun havde 150 tilbage. Da han førtes for Erik den Fjortende, blev denne saa forbittret over den Frimodighed og Djerthed, hvormed Rud fremtraadte, at han drog sit Sværd og vilde have nedhugget ham, hvis han ikke var bleven forhindret deri af en tilstedeværende svensk Herre. Rud døde samme Aar af Pest.

1566 var Søkrigen uheldig for de Danske. En betydelig Flaade blev vel udrustet, men man havde ikke længer nogen udmærket Admiral, og Anførselen blev givet til Hans Lauritzen, som forenede sig med en lybsk Flaade under

Thiappel. De mødte Claus Horn ved Nordkysten af Bland, hvor et heftigt, men uafgjørende Slag blev leveret; ved et Tilfælde blev Tabet dog overmaade stort for de Danske. For at give en i Slaget falden Adelsmand en standsmæssig Begravelse anløb hele Flaaden Gulland; her blev den overfalden af en Storm, hvorved 16 Skibe bleve bragt, og begge Admiraler tilligemed 6000 Mand fandt deres Grav, og „aldrig har nogen Begravelse været mere kostbar end den gode Christoffer Mogensens; thi her maatte nogle Tusinder druknes paa det at En kunde ligge tørt.“ Efter denne Begivenhed havde de Svenske mod Sværvane under den øvrige Deel af Krigen Overmagten tilføes, men ved den endelige Fred erholdt Danmark alle af de Svenske erobrede Skibe tilbage.

Tredie Capitel.

Calmarkrigen (1611—1613) førtes af de Danske med afgjort Overlegenhed tilføes, da Christian den Fjerde i de 15 Aar, han nu havde regeret, havde bygget en flon og fortræffelig udrustet Flaade, som kunde maale sig med hvilkensomhelst Sømagt i Europa. Men vi have et Andet at berette om Begivenhederne tilføes under denne Krig, end at den svenske Flaade allevegne veg for den danske uden at turde lade det komme til Slag.

Fjerde Capitel.

Krigen 1643—1645. Efter denne Krigs Udbrud arbejdede Christian den Fjerde ivrigt paa den danske Flaades Udrustning, da der ikke alene skete store Udrustninger i de svenske Havne, men ogsaa i Holland. Den hollandske Regering havde vel ikke erklæret Danmark Krig, men da den var i høj Grad forblittet over Sundtoldens Forhøielse, saae den gjennem Fingre med, at der skete Udrustninger i dens Havne til Sverigs Understøttelse. Disse foretoges for en privat Mand, Ludvig de Geers Regning. Denne Geer var en i Gøttheborg bosat rig hollandsk Kjøbmand, der drev en udbredt Handel, og personlig var forblittet paa den danske Regering, fordi adskillige af hans Skibe vare blevne confiskerede i Sundet. Han lod udruste 36 Skibe, hvis Bestemmelse var at gaae til Østersøen og forene sig med den svenske Flaade, hvorpaa den forenede Flaade skulde sætte Torstensons Hær over til Øerne. Da Christian den Fjerde erfarede, at Geers Flaade var løben ud, gik han med 10 Skibe i Mai 1644 til Vesterhavet for at opsoge den. Han traf den liggende i Rister Dyb ved Sylt, hvor dens Stilling var saaledes, at Christian ikke kunde angribe den, da der ikke var dybt nok for de danske Skibe. Han lagde sig derfor foran Rister Dyb og indesluttede Flaaden; da denne vilde forcere Udgangen, kom det til en Træfning den 16de Mai, hvorved Hollænderne nødtes til at trække sig tilbage til deres lave Leie. Christian forlod nu Sylt og gik til Kjøbenhavn, men kom

snart tilbage med en forstærket Flaade. Den 24de og 25de Mai kom det til en ny Træfning, i hvilken en stor Deel af den hollandske Flaade ødelagdes, og dens Tab vilde have været langt større, hvis ikke en meget heftig Storm havde tvunget Christian til at søge rum Sø, hvorved de øvrige hollandske Skibe fik Leilighed til at undslippe; men da de vare i en daarlig Forsatning, maatte de vende tilbage til Holland. Efter saaledes foreløbigen at have forhindret den hollandske Flaades Forening med den svenske, drog Christian tilbage til Kjøbenhavn for at drive paa Udrustningen af Hovedflaaden og med den at forhindre, at Sverigs store Flaade, som allerede var i Østersøen, skulde foretage sig noget mod Nerne. Den 29de Juni stak den danske Hovedflaade i Søen, 39 Skibe stærk, deelt i 3 Eskadrer: den første under Rigets Admiral Jørgen Bind, den anden under Peder Galt, den tredje under Kongen selv paa Skibet Trefoldigheden med Pros-Mund som Vice-Admiral. Den svenske Flaade, 46 Skibe stærk, under Admiral Claus Flemming, var allerede løben ud d. 1ste Juni og havde erobret Femern. Den 1ste Juli fik Christian den svenske Flaade i Sigte paa Colberger-Helde, og strax kom det til Slag, som varede i 10 Timer. Tre Gange syntes Slaget at høre op, men begyndte igjen, indtil det fjerde Gang ophørte, da Natten brød frem, og den svenske Flaade, haardt medtaget, trak sig bort i vestlig Retning. Paa dansk Side mistede man Admiralen Jørgen Bind, og Kongen selv blev farlig saaret. Han havde allerede flere Saar, da en Kugle splintrede en Planke paa Skibet, hvis Stumper dræbte og saarede 12 Mand om Kongen, slog det høire Øie ud paa ham

afrev et Stykke af det venstre Dre, borttog flere Tænder og gav ham 23 Saar i Alt. Bedøvet seguede han om paa Dækket, og man ansaae ham for død. Men pludselig reiste Kongen sig, bedækket med Blod. „Gud har endnu“, sagde han, „levnet mig Liv og Styrke nok til at kæmpe for mit Folk, saalænge Enhver vil gjøre sin Pligt“; og støttet paa sit Sværd blev han staaende paa Dækket med indbundet Hoved og fortsatte Kampen, indtil Slaget var vundet. Beretningerne om dette Slag ere i Dyrigt i hoi Grad mangelfulde; den svenske Historiefriver, Admiral Gyllengranat nægter de Danske Ret til at kalde det en Seir, ja han paa- staaer endog, tværtimod alle danske Angivelser, at det var den danske Flaade, som først ophørte med Kampen; men alligevel maa han indrømme, at de Danske efter Slaget havde Herredømmet i Østersøen.

Da Kongen erfarede, at den svenske Flaade havde søgt Tilflugt i Kiøls Havn, befalede han Peder Galt med de to Eskadrer at seile derhen og indestutte Flaaden; tillige lod han 2000 Mand føre over fra Fyen og Volland til Bülk for at understøtte Indslutningen. Ved Christians- prids opførtes en Skandse, fra hvilken den svenske Flaade blev beskudt; dens Anfører, Claus Flemming, blev dræbt i sin Kahyt af en Kugle fra Skandsen, hvorpaa Wrangel overtog Commandoen. Flemmings Fald vakte i hoieste Grad Torstensons Forbittrelse; han indtog Skandsen med Storm og lod Alt springe over Klingen. Efterat have givet Galt Ordre angaaende Indslutningen, forlod Kongen Flaaden for at ile til Skaane, hvor Horn var falden ind; men ved en utilsigelig Skjæbelseshed lod Galt den svenske Flaade

efter en Maanedes Forløb undslippe, hvorfor han, skøndt 70 Aar gammel, maatte bøde med Livet. Imidlertid var den Geerske Flaade paany bleven udrustet i de hollandske Havne og betydeligt forstærket kommen til Gøtteborg. Her fik dens Anfører, Theissén, Ordre til gjennem Sundet at gaae til Kiel, undsætte den der i Bugten indesluttede svenske Flaade, hvis lykkelige Undslippelse man endnu ikke kjendte, forene sig med denne og derpaa overføre et svensk Troppecorps til de danske Øer. Men da Theissén, efter at være kommen ind i Østersøen, erfarede, at den svenske Flaade lykkeligen var sluppen ud og kommen hjem til Sverig, drog han didhen, hvor han modtoges med store Vresbevisninger og abledes under Navnet Ankerhjelm. I September stak derpaa den forenede svensk-hollandske Flaade i Suen under Wrangel og Theissén for at gaae til Kiel og overføre svenske Tropper til Sjælland. I Danmark havde man desto værre en feilagtig Forestilling om den svenske Flaades Tilstand, da man ansaae den for at være i saa slet Stand, at den i dette Aar ikke mere kunde løbe ud. Christian havde derfor kun sendt til Østersøen en lille Eskadre paa 17 Skibe under Pros-Munds Anførsel for at iagttage den hollandske Flaade og bevogte Kysterne. Denne stødte ganske uventet ved Hollands Kyster d. 13de October paa den svensk-hollandske Flaade, som talte 64 Skibe. Pros-Mund kæmpede med Heltetmod, men maatte tilsidst bukke under for den uhyre Overmagt. Hans Admiralskib, paa hvilket Hjenden troede, at Kongen selv var ombord, udholdt først en lang Kamp med de to største fjendtlige Skibe; disse maatte dog vige, men to andre Skibe kom til, og efter en fortvølet

Mobrand blev Admiralsflibet entret. Hvad der ikke gav sig, blev nedhugget, Pros=Mund ogsaa, da han ingen Pardon vilde modtage. Efter 5 Timers Kamp vare de fleste danske Skibe tagne, brændte eller sænkede, og kun to reddede sig ved Flugten. Dog ydede dette Slag Danmark stor Tjeneste, da den allierede Flaade havde lidt saa meget, at den først maatte repareres, forend den kunde oversføre svenske Tropper til Verne; Wrangel drog i den Hensigt til Bismar, Tcheisen til Kiel, og Pros=Munds Tapperhed og Falb reddede saaledes de danske Der.

Femte Capitel.

Krigen 1657—1660. Strax efterat Frederik den Tredie havde erklæret Sverig Krig, begav han sig med en Flaade paa 19 Krigsskibe, som commanderedes af Henrik Bjelke, til Danzig for at forhindre Carl Gustav fra tilføes at komme til Danmark med den Armeé, hvormed han stod i Polen. Men da Frederik den Tredie ved sin Ankomst paa Danzigs Rhed erfarede, at Carl Gustav allerede stod paa Holsteens Grændse, seilte han tilbage til Kjøbenhavn.

Da hele Fastlandet var i Carl Gustavs Magt, var det hans høieste Ønske at komme over til Verne, i hvilket Die-med han befalede sin Flaade at gaae i Søen. Den bestod af 59 Skibe (de Svenske angive 46) og commanderedes af

Admiral Bjelkenstjerna. Med 19 Skibe mødte Henrik Bjelke d. 12te September Fjenden under Møen, og begge Flaader beskøde hinanden til ud paa Aftenen, da Bjelke traf sig hen under Falsterbo for at forene sig med en Eskadre paa 11 Skibe, som den til Holmens Admiral udnævnte, 28aarige, Niels Juel tilførte ham fra Kjøbenhavn. Efter at have modtaget denne Forstærkning begyndte han næste Morgen atter den ulige Kamp, som vedvarede denne og næste Dag og førtes med stor Haardnakkethed især imellem de tvende Admiralskibe. Slaget var vel uafgjørende, men Resultatet af samme var dog, at den større fjendtlige Flaade af Frygt for den mindre danske traf sig til Wismar's Havn, hvorfra den ikke turde gaae ud, da den danske Flaade, efter at være bleven istandsat i Kjøbenhavn, i October viste sig foran samme; de Danske havde saaledes Herredømmet tilføet, og paa sin Flaade kom Carl Gustav ikke til Verne. Men da han paa den af Frostens bandede Wei var kommen til Fyen og næsten uden Modstand havde bemægtiget sig hele Den, viste Capitain Peder Bredahl, at der dog endnu fandtes Mandemod i Danmark. Med fire Krigsskibe laa han indefrosen i Nyborgsfjord; skøndt Skibene laae ubevægelige i Isen, baade bestudte af Nyborg Fæstnings Kanoner og angrebne af de Svenske fra Isen, vilde han ikke høre Noget om Overgivelse, men besvarede hæft de Svenskes Ild. Uafslædig isede han om sine Skibe, som han desuden begød med Vand, der strax frøs, saa at det blev umuligt at entre dem, og efter nogle Dages Forløb lykkedes det ham at ise dem ud af Fjorden og føre dem til Kjøbenhavn, hvor

Kong Frederik belønnede hans tappre Daad med Vice-Admiralsværdigheden.

Imidlertid fortsatte Carl Gustav sin Marche over Isen til Holland, Falster og Sjælland og truede Kjøbenhavn med Beleiring, som ene blev undgaact ved Freden i Roeskilde d. 26de Februar 1658. Dog brod Carl Gustav strax efter Freden, landede ved Korsør, marcherede mod Kjøbenhavn og begyndte sammes Beleiring d. 11te August. Men det danske Folk vaagne nu af sin Dvale; med begejstret Tapperhed og opoffrende Selvfornegtelse forsvarede Kjøbenhavns Borgere med deres skjætte Konge i Spidsen Hovedstaden, bag hvis svage Volde Fædrelandet laa, og den truede Hungersnød blev afværget ved Udsætning fra Holland. Det var nemlig dette Lands egen Fordeel at komme Kjøbenhavn til Hjælp, thi ved Danmarks Fald blev Sverige Herre i Østersøen; man udrustede derfor i Republikens Havne en Flaade med en Hast og Iver, der ikke kunde have været større, om det havde gjeldt Republikens egen Frelse, og allerede d. 22de October laa Admiral Dydham ved Indsejlingen til Øresund med 35 Linieskibe og en Mængde Transportskibe. Men Gjennemgangen var i høieste Grad farlig; paa høire Side havde Dydham Kronborg, paa venstre Side Batterierne ved Helsingborg og foran sig den svenske Hovedflaade paa 45 Krigsskibe under Rigsadmiral Wrangel. I otte Dage maatte han vente paa Medbør, men d. 29de Octbr. kom der en raff Kuling fra N.B.; nu vovede han Gjennemgangen, og hans Mod kronedes med Held. Slaget var blodigt og heftigt; paa begge Sider kæmpedes der med yderste Haardnaffethed; men Dydham

naaede sit Maal, og Subelen i Kjøbenhavn var ubestribelig; thi ikke alene var Hungernøden nu afværget, men den frie Tilførsel fra Søiden aabnet.

Da Carl Gustav efter den mislykkede Storm paa Kjøbenhavn havde indskrænket Beleiringen til en Blokade, besluttede han at bemægtige sig de mindre Der, der tilførte Hovedstaden Proviant. For at beskytte disse gik Vice-Admiral Heldt i Søen med 16 Skibe. I Langelandsbæltet traf han paa 6 svenske Krigsskibe; efterat han havde bemægtiget sig et af dem og jaget et andet paa Grund, flygtede de øvrige. Men strax derpaa ankom i Bæltet den svenske Flaade under Admiral Bjelkenstjerna og jog Heldt ind i Flensborgs Havn, hvor han nogle Dage blokeredes af de Svenske. Paa Efterretning herom sendtes de øvrige danske og hollandske Skibe under Bjelke, Dydam og Niels Juel tilførsel, og d. 30te April mødtes Flaaderne under Rødsand paa Hollands Sydkyst, hvor en Træfning leveredes, hvis Resultat var, at den svenske Flaade maatte søge ind til Wismar; de Allierede seilede derpaa til Flensborg og forenede sig med Heldt.

I Sommerens Løb forstærkedes den hollandske Flaade med 40 Skibe, som tilførtes den under Ruyters Commando; men hele dens Virksomhed indskrænkede sig til at forjage en svensk Flaade, som paany havde lagt sig for Kjøbenhavn og affaaret Tilførselen fra Søiden, og senere hen paa Efteraaret i Forening med en dansk Flaade under Bjelke og Niels Juel at landsætte allierede Tropper paa Fyen. Holland vilde nemlig kun redde Danmark fra Undergang; at hjælpe dette

Land til Gjenerhvervelsen af Sundprovincerne laa saa langt fra dets Tanke, at det endog efter Carl Gustavs Død truede med at understøtte Sverig, hvis Danmark ikke opgav disse.

Sjette Capitel.

Den skaanske Krig (1675—1679)*). Tilføes forefaldt Intet af Betydenhed i Krigens første Aar. I August gik Admiral Adelaer i Søen med 30 Krigsskibe, hvoriblandt 8 hollandske, for at spærre Forbindelsen mellem Sverig og Pommern. Allerede i Juni var nemlig en svensk Flaade paa 36 Skibe under Rigsadmiral Grev Steenbuck loben ud, som man i Danmark antog havde den Bestemmelse at landsætte Tropper i Pommern. Men da Adelaer kom herhen, forblev Steenbuck i det Østlige af Østersøen og, da en smiltsom Sygdom bortrev en stor Deel af den danske Flaades Besætning, maatte Adelaer drage tilbage til Kjøbenhavn, hvor han selv døde af Smitten, og Overcommandoen overdroges Niels Juel. Den svenske Flaade var imidlertid saaledes bleven medtaget af en Storm, at Halvdelen af den var ødelagt, hvorfor Steenbuck ligesom Adelaer maatte forsøge sig hjem.

Da Haabet om at tilbageerobre Sundprovincerne havde været en af Hovedgrundene til, at Christian den Femte

*) Hovedkilde: Niels Juel af Garbe.

havde begyndt denne Krig, stod hele hans Hu til at gjøre Landgang i Skaane, men dette kunde kun skee, naar de Danske vare Herrer tillsæes. Der arbejdedes derfor ivrigt i Vinteren 1675—76 paa Flaadens Udrustning, og den hollandske Admiral Cornelius Tromp, en Søn af den store Søhelt Martin Tromp, blev bestemt til Overansfører for den danske Flaade. Da Tromp ved Foraarets Begyndelse endnu var i Holland, og det var Christian den Femtes ivrigste Ønske snarest muligt at blive sat i Stand til at overføre sin Armee til Skaane, blev Commandoen foreløbigen overgivet til Niels Juel, som allerede den 1ste April gik i Søen med en Eskadre paa 13 Skibe. Hans Instrux lod paa, at han skulde søge at opbringe alle svenske og til Sverig sig agtende Skibe, affkære Forbindelsen mellem Sverig og dets tydske Provindser og forsøge Gullands Erobring. Efter at have gjort en Deel Priser, erobret en svensk Fregat og nødt Hønden til at opbrænde en anden, styrede han til Gulland, som erobrede d. 1ste Mai efter en kort Modstand. Juel blev udnævnt til dens Gouverneur, men forlod den allerede igjen d. 4de Mai. Da hans Eskadre var bleven forstærket med nogle hollandske og danske Skibe under Allemonde og Jens Rodstehn, saa at den nu bestod af 26 Orlogsskibe og Fregatter, styrede han til Bornholm for at tage Station mellem denne Ø og Nygen og forhindre svenske Troppetransporter. Imidlertid var den svenske Flaade, bestaaende af 40 Orlogsskibe og Fregatter, 15 Brigger og 6 Brandere, under Anførsel af Rigsråad, Baron Lorentz Creutz, løben ud. Creutz styrede mod Bornholm for at søge den danske Flaade, om hvis ringe Styrke han var underrettet.

Paa Efterretning om Fjendens Komme lettede Zuel, som laae til Ankers under Bornholm, stod V. efter og holdt sig mellem Nygen og Østad. Da den svenske Flaade var ham langt overlegen, vilde han helst undgaae Slag, men dog paa ingen Maade flygte for Fjenden. Da denne søgte ham, kom det derfor til Træfning d. 25de; afbrudt af Natten fortsattes Kampen næste Morgen Kl. 7 og vedvarede til Kl. 2, men var hverken blodig eller afgjørende. Begge Parter tilregnede sig Seiren, men den tilkommer vistnok Niels Zuel; thi skjøndt den svenske Flaade var ham langt overlegen, erobrede han en Galiot paa 10 Kanoner og mistede selv ikke engang en Baad. Efter Slaget ankrede den dansk-hollandske Flaade ved Falsterbo, den svenske ved Trelleborg. Imidlertid var Tromp ankommen til Kjøbenhavn, hvor han var bleven modtagen med stor Høitidelighed og udnævnt til dansk General-Admiral. Han helsede sit Flag paa Orlogsskibet Christian den Femte, men førend han forenede sig med Zuel, skulde han i Kjøbenhavn oppebie nogle forventede hollandske Skibe. Da Kongen imidlertid af Zuels Rapport erfarede Træfningen med Creutz og frygtede for, at den overlegne svenske Flaade skulde foretage et nyt Angreb, befalede han Tromp strax at affeile med de tilstedeværende Skibe. Den 27de om Aftenen forenede Tromp sig med Zuel og overtog Commandoen over den forenede dansk-hollandske Flaade, som bestod af 25 Orlogsskibe, 10 Fregatter, 5 Brandere og 7 mindre Skibe, armerede i Alt med 1730 Kanoner; det sværeste Skib var Christian den Femte paa 86 Kanoner. Den svenske Flaade bestod af 27 Orlogsskibe, 13 Fregatter, 11 Galioter og 4 Brandere, armerede

i Alt med 2170 Kanoner; det sværeste Skib var Kronan paa 128 Kanoner; det var 178 Fod langt og 43 Fod bredt. Da den svenske Flaade saaledes var den allierede langt overlegen, sendte Carl den 11te, der fra et Kirketaarn i Trelleborg havde været Tilskuer af Træfningen den 26de, Ordre til Creutz strax at angribe; men da den meest ansete Officier paa Flaaden, Admiral Uggla fraraadede dette i et Farvand, der var de Svenske ubekjendt, bestemtes der, at Flaaden skulde styre ind ad Østersøen og kun under den smaalandiske Kyst indlade sig i Slag, for i Ulykkestilsælde at kunne finde Tilflugt mellem Skjærene. Den 30te Mai lettede Creutz med frisk Kuling af S.B. og stod Øst efter; den allierede Flaade fulgte. Da Creutz vilde søge at undgaae Slag, indtil han var passeret Øland, førte han saa mange Seil som muligt, og først efter to Dages Jagt indhente de Allierede ham ved Øland d. 1ste Juni. Jagten gik langs med den ølandske Kyst; Vinden var vestlig med rebet Mærseils Kuling og svære Byger; de Svenske forcerede saa stærkt, at flere Skibe seilede Mærseræer og Bramstænger overbord. Genimod Middag kom de bedst seilende danske Skibe Hjenden saa nær, at denne troede at kunne affære dem fra de andre Skibe af Flaaden, som vare langt tilbage. Uggla forlangte Tilladelse til at vende for at udføre dette. Creutz gav Vendingsignal og gjorde selv Begyndelsen med Kronan. Men under Vendingen beholdt han samme Seil til, som han havde ført for Vinden; disse vare for svære for det raube, med Kanoner overlæssede, Skib; i Vendingen kom desuden en svær Byge, og Skibet krængede nu saa stærkt over, at Vandet strømmede voldsomt ind af

det underste Batteries Porte. Derved fyldtes Kronan og sank; kun noget af Styrborbs Side var synlig over Vandet, da der kom Ild i Krudtkammeret, og Skibet sprang i Luften. Af den 842 Mand stærke Besætning reddedes kun 40 Mand. Denne Ulykke bragte de Svenske i fuldkommen Norden; kun faa holdt Stand, iblandt hvilke den tappre Ugglå. Tromp og Juel lagde sig hver paa sin Side af hans Skib Sværdet (90 Kanoner). Kjøkt værgebe han sig i 1½ Time, da faldt hans Stormast, hvorpaa han strøg. En hollandsk Brander lagde mod Ordre paa Siden af Prisen og opbrændte det sjønne Skib; Ugglå tilfattede Livet, og kun 52 Mand reddedes af den 650 Mand stærke Besætning. Nu hed det kun hos de Svenske at redde sig hvo som kunde; men de Allierede, hvis Flaade imidlertid var bleven samlet, satte stærkt efter den flygtende Fjende op imod Dalarøen. Af de tre Skibe, som tilligemed Sværdet længst havde holdt Stand, erobrede to, hvert paa 44 Kanoner, tilligemed to mindre Fartøier; et Orlogsskib paa 84 Kanoner forliste ved Indsællingen til de svenske Eskar. De Svenskes Tab var i det mindste 7 Skibe med over 400 Kanoner, 3000 Mand døde, deriblandt tre Admiraler, og 600 Fanger. De Allieredes Tab var meget ubetydeligt; den med Sværdet opbrændte Brander var det eneste Skib, de mistede; paa den øvrige Flaade blev ikke en Mast eller Stang nedskudt. Den flygtende svenske Flaade naaede næste Dags Eftermiddag ind i Dalarø Havn, men i en saa beskadiget Tilstand, at man intet mere havde at frygte af den i dette Aar.

Danmark havde nu fuldkommen Overmagt i Østersøen; de skaanske Ryster laae aabne for det, Tromp og Juel

erobrede Østad, og Christian den Femte førte sin Armee over til Skaane. Efter at have landsat den danske Hær fik den allerede Flaade Ordre til at gaae til Østersøen for at erobre Nygen og affære Forbindelsen mellem Sverig og dets tydske Provindsfer. Tromps Forsøg mod Nygen mislykkedes; derimod bemægtigede han sig Christianopol tillige med en Deel af Blekingen, hvis Erobring fuldførtes af Admiral Jens Rodsteh. I midlertid herskede der den største Splid og Uenighed mellem de danske og hollandske Officierer, hvilket gik saa vidt, at den største Deel af den hollandske Flaade i September drog hjem, hvorved Operationerne meget lammedes; dog vedblev Tromp at være Kongen tro og hengiven.

Den følgende Vinter rustede begge Magter sig af af Gyne. Størstedelen af den svenske Flaade udrustedes i Stokholm, men ogsaa i Gøtheborg skete Udrustninger. Herfra løb i Mai 1677 en svensk Flaade ud under Admiral Erik Sjööblad, bestaaende af 11 Orlogsskibe, 2 Brandere og 2 Galloter med 426 Kanoner. Sjööblads Bestemmelse var: gjennem Beltet at gaae til Østersøen, forhindre Overførselen af nogle tydske Leletropper fra Holsteen til den danske Hær i Skaane, derpaa forene sig med den svenske Hovedflaade, tvinge de Danske til at søge Havn og endelig ved at landsætte Tropper paa de danske Der nøde Kong Christian til at forlade Skaane. Den 23de Mai kastede Sjööblad Anker mellem Knudshoved og Sprogø; dette blev allerede den næste Dag bekjendt i Kjøbenhavn, og Niels Juel fik strax Ordre til at opsoge Fjenden (Tromp var i Februar Maaned af Christian den Femte sendt til Holland for at

fremsthynde Udrustningen af en hollandsk Hjelpeflaade), Juels Flaade bestod af 13 Orlogsskibe, 2 Brandere og en Gallot, armerede med 671 Kanoner. Den 30te Mai krydsede han med svag Bestevind under Gjedser, da han fik Die paa Fjenden, kommende fra Femern og holdende N. efter; men da Sjøblad saae den danske Flaade, ankrede han N. for Rostock. Den 31te Mai gav Juel Signal til at angribe Fjenden, som endnu laa til Ankers; denne kappede sine Ankertouge og søgte at undløbe N.D. efter, men Vinden var saa svag, at begge Eskadrer maatte bugser sig frem med Fartøierne. Kl. 5 E. kunde de forreste danske Skibe række Fjendens agterste, men Afstanden var for stor til, at Skydningen kunde faae nogen synderlig Virkning. Hele Natten fortsattes Jagten under Bugsering; begge Eskadrer holdt mod N.D. Ved Daggry d. 1ste Juni, Marsdagen efter Slaget ved Oland, fristede Vinden fra S. og Kl. 2 F. kom Juel S. for Møen Fjenden paa Skud og angreb de agterste Skibe, mod hvilke han aabnede en heftig Ild. Kl. 4 bemærkede Juel, at Fjendens forreste Skibe og deriblandt Admiralskibet Amaranthe satte flere Seil til. Da han frygtede for, at de skulde undløbe i den ved Krudtrøgen frembragte Tykning, overlod han de af ham først angrebne og haardt medtagne Skibe til den øvrige Deel af Eskadren og jagede selv Admiralskibet og dets Secundanter, som han indhentede under Møen. Modigt angreb han dem alene med sit Skib Christian den Femte. Efter to Timers haard Kamp blev Amaranthes Forskang nedskudt, hvorpaa Sjøblad, der ansaaes for en af Sverigs stolteste Somænd, strøg. Juel angreb derpaa Engel Gabriel, som tappert var kommen

sin Admiral til Hjælp; efter en haard Kamp blev dette Skib ligeledes tvungen til at overgive sig. Foruden disse to Skibe erobredes i Slaget tre andre Orlogsskibe, et paa 74 Kanoner ødelagdes, de andre toge Flugten, men mistede paa denne endnu tre mindre Skibe; Skytset paa de erobrede Skibe beløb sig i Alt til 210 Kanoner. Fanger bleve: Admiral Sjøblad, 7 Skibschefer, 21 andre Officierer, 1200 Matroser og 350 Soldater. De Svenskes Tab af Døde og Saarede er ikke angivet; men da Skibene vare meget forstude, maa det have været betydeligt. Paa dansk Side var Tabet 80 Døde og Saarede; men intet Skib, ikke en gang en Baad mistedes. Da Slaget var forbi, kl. 11 F., blev det taaget, og Kulingen tiltog; i Taagen undkom den flygtende Fjende, tildeels fordi flere af Juels Skibschefer forsømte deres Pligt, og Juell antrede samme Eftermiddag paa Kjøge Bugt. Ved sin Tilbagekomst blev han modtaget med Raade af Kongen; jublende hilsende Folket ham, og kirkelige Takkefester anstilledes for Seiren. Hans Flaade blev imidlertid liggende ved Dragør. Da Hjælpeflaaden fra Holland endnu stedse udeblev, maatte Kong Christian mere stole paa sine egne Baaben end paa sine Bundsforvandre; derfor arbejdede Span utrætteligt paa Holmen, og ligesom Skibene vare equiperede og bemandede, forenede de sig med Juels Eskadre ved Dragør. Da han var i Begreb med at gaae tilføes med hele sin Styrke, erholdt han Underretning om, at den svenske Hovedflaade var seet under Bornholm. Han fællede derfor den 23de Juni S. paa, men maatte for Vindstille ankre under Stevns. Her modtog han med forbiseilende Koffardiskibe den overlegne Fjendes

Udfordringer, som forkyndte ham, at nu var Hevnuens Time kommen, og at man vilde angribe ham, selv om det skulde være tæt under Dragør. Juel havde Ordre til at gaae forsvarsviis tilværts, indtil han kunde forene sig med den hollandske Hjelpeflaade, som dagligen ventedes; men han brændte af inderlig Lyst til at binde an med Fjenden. Han sendte derfor en Officier til Kongen, som havde sin Leir ikke langt fra Lund, for at bede om Tilladelse til ved første bekvemme Leilighed, og førend Fjenden fik en forventet Forstærkning af 8 Skibe fra Stockholm, at vove et Slag. Han lod Kongen foreskille, at alle hans Officierer ønskede det, og at det var alle Matrosers inderligste Uttraa. Kongen gav ham Tilladelse til at handle efter Omstændighederne, og naar disse vare ham gunstige, da at staae, førend Fjenden blev forstærket; dog paalagdes det ham først at høre sit Krigsraad og om muligt at undgaae afgjørende Kamp førend Hollændernes Ankomst. Denne Ordre sendtes ham med hans høihjertede Broder Geheimeraad, Baron Jens Juel, der tillige fik Befaling til at være tilstede i Krigsraadet og at blive hos sin Broder Admiralen for at staae ham bi med Raad og Daad. Saasnart J. Juel var kommen ombord paa Flaaden, og det befalede Krigsraad afholdt, satte man sig istand til Slag. Juels Flaade bestod af 25 Skibe med 1267 Kanoner og 6,500 Mand, (det største Skib førte 86 Kanoner, det mindste 18) og desuden 3 Brandere og 8 Gaaloter og Jagter; hans tvende Underadmiraler vare Jens Rodstehn og Marqvard Rodstehn. Den 30te Juni krydsede Juel med frisk Sydvestvind mellem Stevns og Falsterbo ud mod Fjenden. Ifølge en indløben Efterret-

ning var den svenske Flaade samme Morgen aakret under Møen, men Kl. 5 E. saae Juel den komme sig imøde. Fjenden sendte ham en ny Udfordring: en Viceadmiral med 2 Skibe gik forud mod de Danske; men da Juel lod 2 af sine Skibe gaae dem imøde, vendte de igjen tilbage til den svenske Flaade. Denne commanderedes af General-Admiral Henrik Horn og bestod af 36 Skibe med 1800 Kanoner (det største Skib førte 88 Kanoner, det mindste 18) og desuden 6 Brandere og 12 Galloter; Besætningen bestod af 9000 Mand foruden 3000 Soldater, som vare bestemte til at gjøre Landgang paa Sjælland og Møen, naar den svenske Hovedflaade var bleven Herre over Farvandet. Om Natten holdt begge Flaader med smaae Seil og søgte at afsvinde hinanden Luven; det blæste friskt fra S. S. V. Næste Morgen, Søndagen d. 1ste Juli Kl. 4, fællede Flaaderne jernsides i 2 Linier $\frac{1}{2}$ Mill fra hinanden ind mod Stevns Allt, den svenske sydligst. Om Natten vare nogle af de danske Skibe drevne $\frac{1}{2}$ Mill ned i Læ og laae saaledes nordligst. Hvis Juel skulde forene sig med disse Skibe, maatte han holde af og derved fjerne sig fra Fjenden; men da han vilde undgaae ethvert Skin af at undvige Slag, vedblev han sin Kurs og tilkjendegav, at han ventede Fjenden, ved at styde det danske Løsen. Da Fjenden, uagtet han var til Luvert, ikke vilde begynde Slaget, nærmede Juel sig ham ved at knibe Luven saa meget som muligt, og mellem Kl. 5 og 6 gav han sine Skibe Ordre til at begynde Ilden, som besvarede af Fjenden. Slaget varede i 9 Timer. 3 svenske Brandere, som i Krudtrøgen nedsendtes mod Admiralskibet, bemærkede i Tide, bleve bortbugserede af Fartøjerne

og brændte af uden at gjøre Skade. Da Flaaderne imidlertid vare komne nær til Stevnø, holdt Juel lidt nordligere op ad Kjøgebugt, deels for at lokke Fjenden ind i dette snævre ham ubekjendte Farvand, deels for at nærme sig sine i Læ liggende Skibe. De Svenske fulgte ham, men kom Grundten for nær, hvorved Dragen (64 Kanoner) kom til at staae fast under Stevnø. Horn beordrede nu sex af sine Skibe til at hjælpe Dragen af Grundten og beskytte den, medens han ved at vende med den øvrige Deel af Flaaden og staae S.D. efter søgte at dele den danske Magt; derved haabede han tillige at faae Juel udenfor Falsterbo, hvor han havde mere Plads til at benytte sin Overmagt. Juel fik saaledes Valget mellem enten at opgive Udsigten til at erobre hine Skibe for med hele sin Magt at følge Horn, eller lade denne seile sin Wei og med alle sine Skibe angribe Dragen og dens Secundanter, eller endelig at dele sin Styrke, hvorved han selv kom til at stride mod en betydelig Overmagt. Han valgte det Sidste; de under Stevnø tilbageblivende Fjender lod han angribe af Admiral Rodstehn og Viceadmiral Span med de i Læ drevne Skibe; selv vendte han med den øvrige Deel af Flaaden ud efter Horn og fortsatte Kampen med denne. Efter en hjæk Modstand tvang Rodstehn og Span Dragen til at stryge og besatte den ved Hjælp af Strandvagten paa Stevnø, hvorpaa de andre af dem angrebne svenske Skibe flygtede. Paa Flugten erobredes to, et løb paa Falsterbo Rev og blev tagen den følgende Nat; de tre andre, som ei kunde klare Revet, holdt N. efter for at undkomme gjennem Sundet; men da et af disse Skibe kom paa Grund under Malmø og de tillige fik

Underretning om, at Hollænderne vare under Opseiling, ankrede de under Fæstningens Kanoner, hvor den følgende Dag de to erobrede af to hollandske Skibe, og det paa Grund staaende blev stukket i Brand af Besætningen, som flygtede i Land. Efter at have udført det dem paalagte Hverv, og da Winden, som Juel havde forudsæet, var bleven vestligere, forenede Rodstehn og Span sig med Juel, som imidlertid havde kæmpet med Horn. Ved den samme Forandring af Winden kom de Danske under Falsterbo til Kuvart; Juel brød nu Fjendens Linie og affaar 16 Skibe, hvoriblandt 7 Orlogsskibe, fra den øvrige Deel af Flaaden, hvilke alle bleve tvungne til at frelse sig ved Flugten. Men Fjenden kunde endnu i Styrke maale sig med de Danske, og Kampen fortsattes heltemodigen fra begge Sider. Fra Slagets Begyndelse havde den svenske Admiral rettet sit Hovedangreb mod det danske Admiralskib Christian den Femte; thi Juel var Svenskerens farligste Fjende; at fange eller sædte ham var derfor ogsaa Maalet for deres yderste Anstrængelse. Sex fiendtlige Skibe angreb det paa engang, og det blev ved Overmagten saa medtaget, at det med fem Fod Vand i Lasten, med meget forskudte Seil og ødelagt Taffelads maatte bugseres til Kjøbenhavn. Juel heisede nu sit Flag paa Frederik den Tredie, som i nogle Timer maatte udholde en ligesaa voldsom Ild; da det havde faaet flere Grundskud, besteg Juel et tredie Skib, Charlotte Amalie. Men den svenske Flaades Orden var tilintetgjort ved Juels heldige Manøvre, og de Danske vedligeholdte en god Linie. Fjenden maatte derfor strax efter Middag rebde sig ved at flygte ad Bornholm til, hvilket lettedes ved Windens Forandring

til N.B. og den tiltagende Kuling. Juel forfulgte ham, erobrede under Jagten den svenske Løve (52 Kanoner), var ved Dagbrætningen 1 $\frac{1}{2}$ Mill udenfor Østas og fortsatte Jagten mod D. til Kl. 8. Da Fjenden imidlertid var langt forud af Sigte, da de danske Skibe behøvede Reparation paa Seil og Taffelads, og Mandskabet trængte til Hvile efter dets Anstrængelser, søgte Juel tilbage til Rjøgebugt og ankrede udenfor Dragør d. 4de Juli. I Slaget erobrede de Danske syv Drlogsskibe og sex mindre Skibe; et Drlogsskib sprang i Luften, et opbrændtes, et mindre Skib skødes i Sænk, tre Brandere opbrændtes. De danske Beretninger paastaae endvidere, at et Drlogsskib blev stukket i Sænk og at to Drlogsskibe sank under Øland, hvilket imidlertid de Svenske benægte. Den øvrige Deel af den svenske Flaade led saa meget, at den ikke oftere i denne Krig turde maale sig med den danske. De Svenskes hele Tab var saaledes i det mindste ni Drlogsskibe med 400 Kanoner, ti mindre Skibe, 1200 Døde og Saarede, 3000 Fanger, foruden to Contraadmiraler, en Commandeur, syv Skibschefer &c; Juel mistede ikke et eneste Skib og kun 300 Døde og Saarede, hvoriblandt kun to Officierer. Juel erhvervede ved denne glimrende Seir sit Navn Udsødelighed, erhvervede sig Krav paa at nævnes som Danmarks største Admiral, og det var ikke blot det taknemlige Fædreland, der ydede ham sin Beundring; det samme gjorde hele det studefænde Europa. Kong Christian erkjendte nu ogsaa endelig Juels store Talenter, ophøiede ham til General-Admiral-Lieutenant, fritog ham ganske for herefter at staae under Tromp og forevigelede hans Helttegjerninger ved tre Medailler.

Følgerne af dette Slag vare meget betydelige. Ligefom den danske Marines materielle Styrke og moraliske Kraft derved blev forøget, blev Fjendens i en endnu større Grad formindsket. Men ogsaa i anden Henseende blev denne Seir af Betydning for Marinen, idet nemlig Hollændernes Indflydelse ved den fik sit Banesaar; thi nu saae man, at disse godt kunde undværes, og Søetaten fik derved en Uafhængighed, som den siden Christian den Fjerdes Tid ikke havde kjendt. Vigtigst var dog den Fordeel, som Seiren bragte Landet, da derved den af de Svenske besluttede Landgang paa Sjælland blev tilintetgjort.

Den hollandske Hjelpeflaade, paa hvilken Tromp var ombord, ankom under Admiral Bastiantz til Kjøbenhavn samme Dag, Slaget stod i Kjøgebugt. Man har paaستاet, at det med Flid var indrettet saaledes, og at Flaaden havde hemmellige Ordre til ikke at vise sig, førend den danske Flaade havde indladt sig med den svenske Hovedflaade; thi Sømagterne undte ikke Danmark at være Sverig overlegen tilføes; man vilde ikke, at Danmark skulde være Gueherre over Østersøen og saaledes istand til i Dresund at foreskrive de Handlende Love. Maaskee ogsaa det uvenlige Forhold, for ikke at sige Fjendskab, som herskede mellem de danske og hollandske Officierer, har indgivet Tromp den Tanke at lade de Danske engang alene prøve deres Kræfter. Hvorledes dette end forholder sig, kunne vi ikke andet end glæde os over deres Udeblivelse; thi nu kunde de dog ikke rive de Laurbær til sig, som de Danske saa drabeligen havde tilkæmpet sig.

Da man ombord paa Sjøblads og Horns Skibe

havde fundet Ordre, hvoraf det fremgik, at den svenske Regering havde havt til Hensigt at svinge Brandskallen over de danske Øer, besluttede den danske Regering at gjøre Gjengjæld, og Juel i Forening med den hollandske Flaade fik Ordre til at udføre dette sørgelige Hverv. Folk landsattes paa de smaalandiske Kyster, hvor flere Herregaarde, Landsbyer og Forstaden til Calmar bleve plyndrede og tildeels opbrændte; derpaa gjorde Juel Landgang paa Dland, hvor han indtog og sloifede Slottet Borgholm; senere erobredes og opbrændtes Westerwik, og i October kom Juel med sine Skibe tilbage til Kjøbenhavn. 1678 fik Tromp sin Afsted af dansk Tjeneste, hvorpaa Juel blev Høistcommanderende. Han indlagde sig i dette Aar stor Ære ved Rygens Erobring, men fik i Øvrigt ikke stort at bestille, da den svenske Flaade var saaledes kysket, at den næsten bestandig holdt sig i Havn, og hans Foretagender indskrænkede sig til at jage de enkelte svenske Eskadrer, der vovede sig ud, og uden Meddeeler, uden nogen Hindring herskede Juel og den danske Flaade paa Søen til Krigens Slutning.

Syvende Capitel.

Krigen 1700. Da Niels Juel var død 1697, udnævnte Christian den Femte sin naturlige Søn Ulrik Christian Gyldenløve til General-Admiral-Lieutenant, og denne blev saaledes Marinens Høistcommanderende. Frederik

den Fjerde ansaae det betænkeligt at betroe Flaaden til denne unge, 22aarige, Mand alene og udnævnte derfor strax efter sin Thronbestigelse Baron Jens Zuel til General-Admiral. Zuel og Gylbenløve arbejdede ved Krigens Udbrud ivrigt paa Flaadens Udrustning, men dertil indskrænkedes ogsaa Zuels Virksomhed, da han døde ligesom Udrustningerne vare færdige. I Mai 1700 stak Gylbenløve i Søen med en Flaade paa 21 Linieskibe for at forhindre den svenske Flaade i Carlskrona fra at løbe ud. Men paa Efterretning om, at en engelsk-hollandsk Flaade under Rooke og Allemonde var paa Veien til Sundet, seilede Gylbenløve tilbage til Kjøbenhavn, hvor hans Flaade søgedes med 8 Linieskibe. Imidlertid ankom den engelsk-hollandske Flaade i Sundet og ankrede ved Hveen; den svenske Flaade under Admiral, Grev Hans Wachtmeister ankrede fort derpaa S. for Dragør, og det maatte nu være den danske Flaades Hovedopgave at forhindre de allierede Flaaders Forening. Men Gylbenløve var ung og uerfaren, Holmens Chef, den dygtige Admiral v. Støkken, blev aldrig brugt til Commando, de andre Admiraler og Flagmænd vare uenige — de tagte Forholdsregler vare derfor saa uheldige, at Wachtmeister uhindret passerede gennem Flinterenden og forenede sig med den under Hveen liggende engelsk-hollandske Flaade. Disse tre Flaader, som talte 61 Linieskibe, indesluttede nu den danske Flaade mellem sig paa Kjøbenhavns Kbhed og søgte at stikke den tilligemed Hovedstaden i Brand ved et Bombardement; men heldigvis mislykkedes dette farlige Anslag, fornemmelig fordi v. Støkken i en Fart havde faaet nogle Bramme equiperede,

hvorved de Allierede bleve nødte til at fjerne sig noget, og deres Bombardement, som vedvarede flere Dage (d. 21de, 27de og 30te Juli), maatte skee paa saa lang Afstand, at det forblev uden skadelig Virkning. Men da den allierede Flaade nu var Herre i Sundet, kunde Carl den Tolvte uhindret gjøre Landgang paa Sjælland, som skete kort efter, d. 4de August, ved Humlebeck. Da Freden i Travendal kort derpaa sluttedes, blev den danske Flaade i September desarmet.

Ottende Capitel.

Krigen 1709—1720. I Krigens første Aar indskrænkede Flaadens Virksomhed sig til at landsætte den danske Hær i Skaane, November 1709. Det tabte Slag ved Helsingborg, d. 10de Marts 1710, tvang de Danske til at forlade dette Land, men Frederik den Fjerde besluttede endnu i dette Aar at gjøre et fornyet Angreb, hvortil Rusland havde lovet Hjælpetropper, som fra Danzig skulde overføres til Kjøbenhavn. De Danske maatte derfor søge at blive Herrer tilføes, og i Juli samlede Flaaden under Gylbenløves Anførsel paa Rjøgebugt for at holde Die med den svenske, i Carlskronas Havn liggende, Hovedflaade. Gylbenløve holdt sig mellem Rjøgebugt og Bornholm, og da det ei var nødvendigt at have Flaaden samlet, saalænge den svenske Flaade ikke var i Søen, detacheredes

Effabrer til Vintersøens forskjellige Dele, hvorved dette Farsvand beherskedes. I September beordredes Gyldeuløve at fikke Dverforsilen af de russiske Hælpetropper fra Danzig og affeilede derfor d. 14de fra Kjøgebugt; men en Storm adsplyttede Ratten efter Flaaden og nødte den til at vende tilbage for at istandsætte de lidte Havarier, som vare saa betydelige, at flere Linieskibe maatte sendes til Kjøbenhavn som ubrugelige i dette Aar. Efter dette Uheld bestod Flaaden af 26 Linieskibe (det største paa 110 Kanoner, det mindste paa 50) med 1714 Kanoner, foruden 5 Fregatter, 6 Snauere og 7 Brandere. Men de fleste af disse Skibe vare i en maadelig Forfatning, Besætningens Sundhedstilstand var i høieste Grad ussel, Blodgang og Febre herskede ombord og bortrev en Mængde Matroser, hvilket tildeels var en Følge af de flette Drikkevarer, hvormed Flaaden var forsynet (Kongens Brygger havde ladet Ølet fylde paa Trantønder). I denne Tilstand var Flaaden efter megen Anstrængelse netop bleven færdig til at benytte første Leilighed til at sejle til Bornholm for derfra at dække den fra Danzig ventede Troppetransport og laa til Ankers paa Kjøgebugt ud for Skoven ved Gjørølev. Men den 4de October Kl. 10 F. saaes den svenske Flaade, som d. 1ste var løben ud fra Carlskrona, at komme D. fra med en frisk Kuling af S.D. Den commanderedes af Wachtmeister selv og bestod af 21 Linieskibe med 1530 Kanoner, foruden Fregatter, Snauere og Brandere. Da Flaaden kom i Sigte, troede de Danske først, at det var Transportskibene, som kom fra Danzig; men da de saae, at det var Fjenden, kappede hele Flaaden strax sine Ankere og gif under Seil N.D. hen.

Det var en tiltagende haard Kuling, og Viind og Strøm vare de Danske imod. Styrende saa nær som muligt under Binden op mod Amager gik de Fjendens Skibe imøde, hvilke ihædetfor at komme nærmere nu ogsaa holdt hen under Binden N. O. i samme Retning som de Danske, men 1½ Mill til Luvart af dem. De Danske søgte at krydse sig op til dem og tilbyde Slag, saa at Flaadernes Forhold til hinanden aldeles forandrede, idet de, der først truede med Angreb, nu ikke vilde indlade sig, og de Truede derimod søgte at nøde dem dertil. Efter at have forceret med Sell og vendt nogle Gange var en Deel af den danske Flaade Fjenden saa nær, at Linieskibet Dannebrog (Commandeur Jørgen Hvitfeldt, 82 Kanoner, 700 Mand) som var noget op til Luvart, Kl. 2 blev beskudt af det svenske Admiralskib og dets Secundanter. Dannebrog besvarede Ilden; men neppe havde det skudt nogle Skud, før det kom i Brand (Ilden opkom i Skibets Agterdeel), og lidet over en Time sildigere, under en bestandig Kamp med Fjenden, sprang det i Luften midt mellem begge Flaader til Luvart af den danske. Imidlertid tiltog Kulingen, og to af de svenske Linieskibe, der laae Dannebrog nærmest, og som rimeligviis, da de havde opdaget Branden i Dannebrog, søgte at fjerne sig, kom ved deres Manøvrer i dette Øieblik paa Grund under Amager paa Dragørø Rev, hvor de siden bleve stukne i Brand af deres eget Mandskab og ligeledes fløi i Luften. Kl. 5 E. ankrede begge Flaader omtrent en Mill fra hinanden, den svenske til Luvart. De to følgende Dage blæste det atter fra S. O. saa haardt, at Flaaderne intet kunde foretage imod hinanden, men maatte forblive til Ankens.

Den 7de bedagede Beiret sig; Wachtmeister lettede nu, krydsede ud efter Falsterbo, forfulgt af Gyldeuløve, som for-gjæves hele Dagen og den paafølgende Nat søgte at naae ham, og seilede hjem til Carlskrona, da han havde opgivet alt Haab om at udrette Noget mod de Danske. Med et Tab af to Linieskibe paa svensk, og et Linieskib foruden nogle ballastede Transportskibe paa dansk Side endtes saaledes dette Møde. Da Angrebet paa Skaane i dette Aar imidlertid var opgivet, seilede Flaaden, saasnart man fik Efterretning om, at de Svenske vare komne til Carlskrona, tilbage til Kjøbenhavn.

Da Sverigs tyske Provindsler, som de Allierede søgte at erobre, var Krigskuepladsen i Aaret 1711, blev det Flaadens Hovedopgave at søge at affkære al Forbindelse mellem Sverig og Pommern; Gyldeuløve var derfor i Østersøen med Hovedflaaden, og en Tid lang lykkedes det ham at forhindre Troppetransporter mellem Sverig og Pommern; men da den rædsomme Pest, der hjemsøgte Kjøbenhavn og Helsingør, nu ogsaa begyndte at rase ombord paa Flaaden, maatte han med største Delen af sine Skibe vende tilbage til Kjøbenhavn. Heraf benyttede strax den utrættelige Wachtmeister sig til at løbe ud med den svenske Hovedflaade og overføre Steenbock med en Armee til Pommern, hvoraf Følgen blev, at de Allierede i dette Aar intet udrettede her.

Efter Aftale mellem de Forbundne skulde Russerne og Saxerne i det følgende Aar, 1712, erobre Pommern og Rygen, de Danske Hertugdømmet Bremen. Frederik den Fjerde bemægtigede sig Bremen; men Russerne og Saxerne,

hvor talrige deres Hære end vare, indskrænkede sig til at indeslutte Stettin og Stralsund og raadslaae om en Landgang paa Rygen. Til Understøttelse af Operationerne her ankom i Juli Vice-Admiral Sehested med en Flotille paa 8 Skibe og Bramme med 172 Kanoner; men for at kunne komme i Forbindelse med den allierede Armee, som indesluttede Stralsund, maatte de to snevre Løb Vesterdyb eller Nydyb og Østerdyb, som dannes af den mellem Rygen og Ugedom liggende lille De Ruden, forceres. Sehested angreb den til disse Løbs Forsvar stationerede svenske Flotille paa 10 „stralsundske Fregatter“ (fladbundede Skibe, der kunde gaae over de flatte Grunde) og Bramme med 184 Kanoner under Commandeur Henck, tvang efter flere Dages Træfning denne til at opgive sin Stilling og trække sig hen under Stralsunds Kanoner, og man kunde nu uhindret tilføed bringe den allierede Armee Artilleri og Krigsfornödenheder. Kort derpaa ankom Gyldeuløve med den af 16 Linieskibe bestaaende Hovedflaade, deels for at overbringe en betydelig Deel svært Artilleri, som Frederik den Fjerde havde lovet at afgive til Stralsunds Beleiring, deels for at dække den projecterede Landgang paa Rygen. Men da de fladbundede Fartøier, som August den Anden havde forpligtet sig til at staae tilveie, manglede, blev der intet af Landgangen, og efter at have modtaget et Besøg af Peter den Store ombord paa Flaaden forlod Gyldeuløve igjen den pommerske Kyst og seilede til Bornholm, for derfra at iagttage den svenske Flaade, som endnu laa i Carlskrona. Den 3die September løb Wachtmeister ud med 24 eller 25 Linieskibe, og næste Morgen kom han i Sigte af den

danske Flaade, der laa til Ankers mellem Bornholm og den svenske Kyst. Nu saae man desværre, at Gylденløve ikke var nogen Niels Juel. Da han fandt det farligt at indlade sig i Kamp med den overlegne Fjende, lettede han strax, trak sig, dog i god Orden, tilbage og fastede Anker under Dragør. Paa denne Rettræde blev han forfulgt til Stevns Klint af Wachtmeister, som erobrede det danske Lazaretskib og skød Fregatten Heiren i Sænk. Da det imidlertid for nærværende Diebliff var Wachtmeisters Hovedopgave at afholde Gylденløve fra at forurolige den store svenske Transportflaade, som overførte Tropper til Rygen, forlod han d. 7de Kjøgebugt og gik Transportflaaden imøde. Man søgte nu at sætte Gylденløve istand til i Styrke at maale sig med de Svenske, og der blev givet Ordre til Nordsees eskadren under Schoutbynacht Trøjel at forene sig med ham, hvorved hans Flaade forstærkedes til 22 Linieskibe foruden nogle Fregatter og Brandere. Først den 23de saae Gylденløve sig istand til at forlade Dragør for at opsege Wachtmeister, som derved havde faaet Tid til at bringe Transportflaaden til Rygen, hvor 9000 Mand bleve landsatte, og derved denne De sikket. Den 28de mødtes de fjendtlige Flaader under Rygen, hvor de i tre Dage manøvrerede mod hinanden, uden at det kom til noget Slag, da ingen af Parterne havde Lyft til at være den Angribende. Wachtmeister vilde ikke begynde Slaget, da hans Hovedbestræbelse for Diebliffet gik ud paa at forhindre Gylденløve fra at angribe Transportskibene, som endnu laae under Rygen og landsatte Krigsfornødenheder; Gylденløve paa sin Side troede at burde gaae frem med Forsigtighed, da hans

Flaade var to Linieskibe svagere end Fjendens og dennes Skibe desuden vare større. Dog lykkedes det ham d. 29de med nogle detacherede Fregatter og Fartøier at erobre og ødelægge henved 100 med Ammunition og Proviant ladede Transportskibe. Den 30te September hen imod Aften kom begge Flaader hinanden saa nær, at deres Arrieregarder begyndte at beskyde hinanden; men derved blev det, da begge Flaader frygtede hinanden. Bachtmeister styrede hjem til Carlskrona, Gyldensløve havde ingen Lust til at forfølge ham, og hermed endtes Krigsbegivenhederne i Østersøen for dette Aar.

Aarene 1713 og 1714 vare fattige paa Søkrigsbegivenheder. Den svenske Sømagt anvendte sine Kræfter mod Russernes tiltagende Styrke paa de finske Kyster og viste sig kun i de danske og norske Farvande med enkelte Krydsere. De Danske indskrænkede deres Virksomhed til Udrustning af de til Handelens Beskyttelse mod Kaperier og til Recognition fornødne Krigsskibe. Capitainlieutenant Peder Besfel udmærkede sig i disse Aar ved sin fletke og active Færd; ibelig sværmede han omkring i Nordsøen og paa de svenske Kyster, hvorfra han bragte hurtige og tilforladelige Efterretninger om Fjendens Stilling. Under en saadan Krydsning kom han d. 26de Juli 1714 med sin Fregat Levendals Galei i Kamp med en langt større Kaperfregat, som for svensk Regning var udrustet i England. Kampen varede i to Dage, under hvilken Besfel viste udmærket Mod og Dygtighed, men tillige en natv Eventyrlighed, idet han, da hans Krudt var opbrugt, ikke alene underrettede Fjenden derom, men endog henvendte det besynderlige Spørgsmaal

til den fjendtlige Capitain, „om han ikke havde lidt Krudt at laane ham“. Unmodningen blev vel afflaaet, men den fjendtlige Capitain viste sig paa Standsen med et Glas Blin i Haanden, som han tømte paa Besfels Sundhed; denne besvarede Høfligheden paa samme Maade, og begge Modstanderne stiftes med gjensidige Hilsener. Besfels mange Uveener, der vare misundelige over den store Dndest, som Frederik den Fjerde havde for ham, benyttede sig af denne Begivenhed til at faae en Krigsret nedsat over ham; men førend der faldt Dom i Sagen, blev Besfel tilfagt at møde ved Hoffet, hvor Kongen i en glimrende Forsamling roste hans Forhold, beklagede de Fortrædeligheder, han ufor- skyldt havde havt, og tillagde ham Capitains Charge.

Carl den Tolvtes Tilbagekomst fra Tyrkiet gav Krigsluen ny Næring i Aaret 1715. Hans første Bestræbelse gik ud paa at beholde fast Fod i Tydskland, og han havde derfor begivet sig til Stralsund, en af de faa Levninger af Sverigs Vefdbdelfer her. Men det var Rusland, Polen-Saxen og Preussen magtpaaliggende at fordrive den farlige Fjende fra tydsk Grund; de angreb derfor Pommern med forenede Kræfter, og Frederik den Fjerde paatog sig at understøtte Armeernes Operationer fra Søfiden. Den svenske Marine havde lidt et stort Tab, idet dens General-Admiral, Hans Wachtmeister, var død 1714; Kong Carl anstrængte sig imidlertid for at sætte sin Sømagt i Stand til at blive Herre over Østersøen, hvilket den danske Flaade alene maatte søge at forhindre, da Ruslands Kloge Czar, som intet havde imod, at de skandinaviske Mariner indbyrdes ødelagde hinanden, forholdt sig

fuldkommen defensivt tilføes. I Begyndelsen af April seilede Schoutbynacht Carl Wachtmeister, en Søn af Admiralen, fra Carlskrona med 6 Skibe paa 313 Kanoner. Da denne Eskadre tidligere kom i Seen, end de Danske havde ventet, jog den de danske Krydsere i Havn, og Fregatten Ornen blev et Bytte for Hjenden. Paa Efterretning herom gik strax en dansk Eskadre i Seen, bestaaende af 11 Skibe med 498 Kanoner, under Schoutbynacht Gabel, som den 24de April traf Wachtmeister nogle Mil N. for Femern. Vinden var D. S. D. og de Danske gunstig; Kl. 4 E. begyndte den heftige Kamp. Kjøft værgebe de Svenske sig mod Overmagten; henimod Kl. 7 søgte de at bryde gjennem en Abning i den danske Linie, men Skibene slattede sig sammen, før de kunde udføre dette, og bestøbe dem heftigt; tilfids maatte den svenske Eskadre holde op ad Farvandet langs med den hollsteenske Kyst, forfulgt og stærkt bestrødt af de Danske. Kl. 9½ adskilte Mørket de Kæmpende, og Gabel holdt N. efter for at affære de Svenske Velen gjennem Storebelt. Efter Midnat forsøgte Wachtmeister at komme op gjennem dette, men hans Skibe vare for medtagne i Slaget og Vinden for skral til, at han kunde naae til Luvart af Langeland. Han holdt derfor ned mod Kielerfjord, og da han indjaae Umuligheden af at undgaae Gabel og desuden manglede Krudt, satte han sine Skibe paa Grund ved Bülf. Capitain Bessel var den første, som naaede de Svenske, og da han fandt dem i Værk med at ødelægge Skibene, truede han i Gabels Navn Wachtmeister med, at hvis bløse ei sparedes, vilde Besætningerne ingen Staausel finde. Ødelæggelsesværket ophørte derfor, Wachtmeister fastbe

sin Kaarde overbord og overgav sig til Besjel, som førte ham ombord til Gabel, der modtog ham paa den Maade, som anstod en ædelmodig Fjende, og da han saae Waachtmelster uden Kaarde, overrakte han ham sin egen. De svenske Skibe vare blevne meget forskudte i Slaget; end mere havde Besætningerne beskadiget dem, efter at de vare satte paa Grund, ved at kappe Masterne og kaste Kanonerne overbord. Gabel anvendte derfor hele Eskadrens Styrke til at faae Priserne af Grund. Det lykkedes at faae de 5 Skibe flot, som derpaa bleve istandsatte og indlemmede i den danske Flaade; det sjette var ødelagt. Sverlig tabte saaledes i denne Kamp, som i Almindelighed benævnes Slaget paa Colbergers heide, den hele Eskadre og henved 2,500 Døde, Saarede og Fangne; de danske Skibe, især Admiralskibet, havde ogsaa lidt en Deel; Tabet af Mandskab beløb sig til 65 Døde og 220 Saarede. Gabel blev til Belønning for Seiren Vice-Admiral og Kammerherre.

I Juni marcherede en dansk Hær fra Holsteen til Pommern, hvor den forenede sig med en preussisk-saxisk og indesluttede Stralsund. Kort derpaa ankom til Nygen den danske Hovedflaade, 16 Linieskibe stærk, under Admiral Raben tilligemed en Flotille paa 13 mindre Skibe og Pramme under Vice-Admiral Sehested og lagde sig til Ankens udenfor Nydyb d. 18de Jull. Næste Morgen viste sig den svenske Hovedflaade, 21 Linieskibe stærk, under Admiral Clas Sparre, medførende en betydelig Transport Tropper og Krigsfornødenheder. Herved blev Raben nødsaget til med sin meget ringere Styrke at forlade Nygen, søge Rjøgebugt for at faae Forstærkning, og overlade Sehested

til sig selv, stolende paa, at denne ved Hjælp af de grunde Farvande kunde forsvare sig mod Sparre, og at han var stærk nok til at modstaae de under Antarkrona indenfor Nydyb liggende syv „stralsundske Fregatter“. Sparre forfulgte ikke Raben, da han fremfor alt maatte søge at faae sin Transport lykkelig Iland paa Rygen. Efter at den svenske Flaade havde skilt Raben og Sehested fra hinanden, befandt denne sig i en farlig Stilling. I et snevert Farvand, holdt omliggende Ryster vare stærkt besatte med Svenske, som Carl den Tolvte selv anførte, var han udsat for et dobbelt Angreb: fra Søen af den svenske Hovedflaade, og indenfra af de der stationerede „stralsundske Fregatter.“ Han traf sig derfor hen under Useedom og benyttede de flakke Grunde paa dette Sted og paa Ruden med saa megen Dygtighed, at Carl den 12te, der fra Linieskibet Dland selv ledede Angrebet mod ham, maatte trække sig tilbage uden at have tilføiet ham nogen væsentlig Skade, og at de Svenske flere Dage i Rab forgjæves bombarderede og beskød ham; thi han havde valgt sin Stilling saa godt, at de svære svenske Bombardeerstibe for Flaaderne ikke kunde komme nær nok, og de mindre fjendtlige Skibe vare bange for hans Pramme. Da Preusserne endelig havde sat sig fast paa Useedom, lettedes hans og hans Vaabenbroders Stilling betydeligt; Angrebene fra Land ophørte, den svenske Flotille maatte forholde sig defensivt, og Linieskibene indskrænkede sig til at blokere den danske Eskadre, som nu uhindret satte sig i Forbindelse med den for Stralsund liggende allerede Armee.

Da Raben havde faaet Forstærkning, saa at hans Flaade nu talte 21 Linieskibe med 1294 Kanoner (det største

Skib paa 90 Kanoner, det mindste paa 50) foruden nogle Fregatter og mindre Skibe, søgte han Sparre, som med sin Hovedflaade laa til Ankers i Prorerviig mellem Tassmund og Bert paa Østkysten af Rygen, medens 5 Linieskibe laae udenfor Greifswaldersø for at blokere Sehested. Den 8de August Kl. 8 F. fik Raben, som holdt langs den rygenske Nordostkyst med Marskellskuling af N.B., Die paa Hjenden, hvis Styrke var 20 Linieskibe med 1310 Kanoner (det største Skib paa 96 Kanoner, det mindste paa 50) foruden nogle Fregatter og mindre Skibe. Paa Efterretning om de Danske Komme lettede Sparre strax, gjorde Signal til de fem omtalte Linieskibe at forene sig med ham og holdt ned til dem, fulgt af den i Slagorden gaaende danske Flaade. Da Raben havde overbevist sig om, at Hjenden vilde kæmpe med Bagbords Hals, formerede han sin Slagorden over samme Boug, og Kl. 2 E., da Vinden var N.B. til V. med Bramsells Kuling, og Flaaderne 2½ Mil D. for Rygen, blev Slaget almindeligt og fortsattes med megen Heflighed til Kl. 8, da Mørket falde paa. Den svenske Flaade holdt nu D. efter, og da den var ilde tilredt, søgte den S. om Bornholm tilbage til Carlskrona. Da Raben saae, at Hjenden var passeret Bornholm, vendte han tilbage til Rygen, hvor han ankrede næste Dags Eftermiddag omtrent paa samme Sted, hvor de Svenske havde ligget før Slaget. Pommerns Kyster beherstedes nu af den danske Sæmagt, og de Svenske gjorde den ikke oftere Søen stridig i dette Aar. Tabet var paa begge Sider stort; de Danske havde 127 Døde, hvortilblandt Vice-Admiral Just Zuel, og 466 Saarede; Skibene havde lidt en Deel, dog ikke mere,

end at de kunde repareres under Rygen og i Rjøgebugt, hvorhen Raben begav sig, da han ved sine Krydsere havde faaet Efterretning om, at den svenske Flaade var løben ind til Carlskrona. De Svenskes Tab angives til 165 Døde, hvoriblandt Admiralerne Pillje og Henck, og 360 Saarede; de svenske Skibe havde lidt langt mere end de danske, og fem af deres Linieskibe vare i en næsten ødelagt Tilstand. Paa ingen af Siderne gjordes nogen Prøve, og Historieskriveren Højer siger, „at som dette Slag bedømtes i Publikum, lagde man den danske Admiral til Last, at han under Slaget havde opført sig for forsigtig, da ellers, hvis han havde villet vove noget, hans Sejr vilde være bleven den allersulsfærdigste“.

Da Sehested fort derpaa fik nogen Forstærkning, be-
rebede han sig til at gaac angrebsvillig frem; thi vel var han, som omtalt, kommen i uhindret Forbindelse med den allerede Hær, der belejrede Stralsund; men for at tværksætte de projecterede Landgang paa Rygen var det nødvendigt at beherske Sundet mellem Den og Fastlandet, og Ankarfona maatte derfor fordrives fra sin Stilling i Nydyb. Sehested angreb først Capitain Cronhaven, som med syv i Stettinerhaf stationerede „stralsundske Fregatter“ forhindrede Communicationen tilføes med Stettin. Cronhaven maatte trække sig bort og gjennem Peenesund søge at naae op til Ankarfona. Med megen Dygtighed og Tap-
perhed udførte han sit Tilbagetog gjennem det smalle Sund, heftig beskudt af de Allieredes Batterier ved Wolgast og Peenemünde, og forenede sig i Nydyb med Ankarfona. Sehested arbejdede sig nu med megen Anstrængelse meest ved

Varpning og Bugsering op til Nydyb for at rydde dette, og d. 24de September Kl. 9 F. aabnede de 13 „Stralsundske Fregatter“ illigemed Landbatterierne paa Rygen og Ruden deres Kanonade paa de varpende danske Skibe og Pramme, som ei kraftig kunde besvare Fjendens Ild, før de Kl. 3 E. vare komne i Slagorden. Nu begyndte en heftig Kanonade, som, afbrudt ved Natten, fortsattes næste Dag uafbrudt til Kl. 12 N., da den fjendtlige Linie var sprængt, og Cronshaven med 10 af de fjendtlige Skibe maatte søge Tilflugt under Ruden, medens Ankartrona med de tre andre maatte tye hen under en Skandse paa Rygen, forfulgt af de Danske, som tvang Besætningerne til at flygte i Land, efter at Skibene vare stufne i Brand. Med et Tab af 40 Døde og Saarede kom Nydyb saaledes i de Danstes Magt; Farvandet var nu frit, i November laudsatte Sehested en stor Hær paa Rygen, og Carl den Tolvte maatte efter et forgjeves Forsøg paa at fordrive dem indeslutte sig i Stralsund. Men heller ikke denne Fæstning kunde han holde. Ved Juletid forlod han den, og den 23de December landede han fra en lille Skude i Trelleborg; samme Dag aabnede Stralsund sine Porte for de Allierede, som lode de Danske besætte baade den og Rygen. Saaledes endtes Felttoget 1715, til hvis heldige Udfald den danske Sømagt saa væsentlig havde bidraget. Sehested hædrede med det hvide Baand, og Jørgen Sorterup sang:

Hr. Sehested har avlet en Søn under De,
 De Svenske til Sorrig og Døide;
 Han haver den Skjebne, han aldrig skal døe
 Og aldrig sin Klædning opstøe.

Hans Fødsel var blodig, hans Moder var Mand,
Hans Amme var gloende Lue;
Hans Bugge var vinget og gungred paa Vand;
Alverden det Foster mon sive.
Tre Konger stod Fadder, der Barnet kom frem,
Ei alle med lige god Vilde &c.

Efter at de Svenske vare fordrevne fra Lybskland, foretog Polen og Preussen sig intet videre, og hele Krigsbyrden væltedes over paa Danmark, mod hvilket Land Carl den Tolvte nu beredede sig til at gaae angrebsviis frem. Da hans Plan, over det tilfrosne Øresund at angribe Kjøbenhavn, maatte opgives formedelst et indtruffet Loveir, angreb han Norge, trængte frem til Christiania og beleirede Aggershuus; men da denne Fæstning blev undsat af Vice-Admiral Gabel, og et Loveir forhindrede hans Ammunition og Skytz i at ankomme, maatte han trække sig tilbage til Svinesund, og hans Hensigt var nu at bemægtige sig Frederikshald med hosliggende Vjergfæstning Frederiksteen. Ved en natlig Overtumpling forsøgte han at bemægtige sig Byen; men med et Tab af to Trediedele af sine Folk maatte han trække sig tilbage, da de patriotiske Borgere, ledede af Brodrene Colbjørnsen, opoffrede deres By for at redde Fædrelandet. Carl opgav dog ikke derfor sin Plan at erobre Frederiksteen; han beredede sig til et nyt Angreb, som skulde iværksættes, saasuart han havde modtaget en Deel svært Artilleri, Proviant og Ammunition, der paa en Transportflaade skulde føres fra Gotheborg indenskjærs til Svinesund. Gabels Skibe vare for dybgaende til at kunne forhindre dette, hvorfor han sendte

Lordenskjold (under hvilket Navn Besæl Aaret iforveien var bleven adlet til Belønning for sit uforfærbede Mod, sin Sømandsdygtighed og Activitet) til Kjøbenhavn for at faae de Skibe ud, som Sehested det foregaaende Aar havde brugt i Nydyb, og som herlig passede til den svenske Skjærgaard. Den 2den Juli løb Lordenskjold ud med to Stykpramme og to Fregatter, som tilsammen førte 116 Kanoner, samt 3 Galeler. Da han kom op under Hvalserne ved den norske Kyst, erholdt han Efterretning om, at den svenske Transportflaade for Modvind laa ved Ladepladsen Dynskihl, 3 Mill S. for Frederikshald, at dens fleste Officierer vare budne til Bryllup den næste Dag, og at de Dvrige vilde holde Gjestebud ombord paa Flotillen. Han besluttede derfor ikke at lade denne Leilighed og den gunstige Vind gaae ubenyttet hen, men strax at angribe den fjendtlige Flotille, der commanderedes af Schoutbynacht Strømsfjerna og bestod af en Stykpram, 11 Galeler og Halvgaleler, en Strømbaad og nogle Skjærbaade samt 21 Transportssibe. Dynskihls Havn, inde i hvilken den svenske Flotille laa til Ankers, er to Mill fra de yderste Skjær, og den sidste Hjerdingvei, der snør sig mellem Skjær og Klipper, er kun 160 til 180 Alen bred. Længs med Indløbet vare paa begge Sider Soldater posterede, to Galeler laae paa Brandvagt og paa en Holm midt for Indløbet var anlagt et Batteri paa 6 Tolvpundinger. Den 8de Juli ved Daggry seilede Eskadren med klart Skib ind til Dynskihl med Bramsells Kuling fra S.; Kl. 6 traf den svenske Flaade sig tilbage til Havnen og meldte Fjendens Komme; men da de Svenske vare aldeles uforberedte paa dette Besøg, lykkedes det uden Tab at passere det lange,

smalle Indløb. Lorden skjold undersøgte nu det ham ubesjendte Farvand og gik trostlig mod Fjenden, som Kl. 7½ modtog ham med en heftig Kanonild fra alle Sider. Han udholdt rolig denne, indtil han noget efter Kl. 8 havde bragt sine Skibe til Ankers i Slagorden. Nu svarede han kraftigt, og Kampen fortsattes med uformindsket Heflighed fra begge Sider til Kl. 11, da Lorden skjold lod sine Skibe bugserne nærmere den svenske Linie, som begyndte at hale ind mod Landet; Premierlieutenant Lønder lod han angribe Batteriet, som Kl. 1 var taget, hvorpaa dets Kanoner bleve for-naglede. Kort efter strøg Stykprammen, Galeerne og Trans-portstribene paa Grund, og Besætningerne flygtede i Land efterat have antændt Ild saaledes, at den kunde naae de farlige Steder, naar de Danske nærmede sig for at tage Skibene i Besiddelse. Kampen var altsaa endt, men Maalet endnu ikke naaet, før de grundsatte Skibe enten vare tagne eller ødelagte. Dette var et farligt Foretagende; thi Kampens Larm havde hddraget alle de svenske Tropper fra Dimeguen, og paa Fjeldene trindt om Havnen stod 5000 Mand, der med velrettede Skud søgte at tilintetgjøre de Danstes Bestræbelse i saa Henseende. Men uforfærdet fastede Lorden skjold, Lønder og Lieutenant Grib sig med Galeerne og Fartøjerne over de fjendtlige Skibe, medens Eskadren vedligeholdte en uafbrudt Kardætsild mod Landet mere for ved Røgen at skjule Fartøjernes Færd end i Haab om at skade de af Bjergene og Skovene dækkede svenske Soldater. Lorden skjold var overalt den styrende Anfører, der ikke skaanede sig selv; Lønder og Grib udførte hans Befalinger med det hensynsløseste Mod. Snart vælte de

brændende Ljæreballer bort fra Krudtfade, i hvis Nærhed de vare henlagte; snart nærmede de sig med Varsomhed til opflaaede Krudttønder, hvori der hængte næsten nedbrændte Lunter; snart roede de med et Par Fanger i en lille Baad hen til de fjendtlige Skibe og fastgjorde Varp i bløse, hvori de derpaa halede ud til de danske Skibe; og alt dette udførtes, medens deres Klæder gjennemboredes af Flintefugler fra Landet, og deres nærmeste Sidemænd faldt. Men deres heltenuddige Austrængelser lønnes: Stykprammen tilligemed 4 Galeier, 5 Halvgaleier, en Strømbaad, en Skjærbaad og 19 med Ammunition og Provlant ladede Koffardskibe erobrede; Resten af den svenske Flotille ødelagdes. Sverig mistede derved 44 Skibe og Fartøier, armerede med 60 Kanoner; de Danstes Tab var 19 Døde og 57 Saarede; Skibene havde vel lidt en Deel, men bleve snart istandsatte. Kl. 9 om Aftenen traf Tordenskjold sig, begunstiget af Mørket og uden synderligt Tab, ud af Havnen, og kom næste Formiddag lykkeligt til Ankers under Hvalserne med sine Skibe og Priserne. Ikke blot var Dynø Havn ryddet, men Frederikshald reddet; thi Carl den Tolvte traf sig næste Dag ud af Norge. Faa Dage senere bragte Tordenskjold Efterretningen om Seiren til Frederik den Fjerde, der udnævnte ham til Commandeur og gav ham en Guldmedaille at bære i et blaat Vaand.

For at hværksætte den projecterede Landgang i Skaane, Sommeren 1716, skete store Soudrustninger. Med den danske Flaade, som bestod af 18 Linieskibe og 4 Fregatter under Gyldenløves Commando, forenede sig en engelsk Flaade under Norris og en russisk paa 14 Linieskibe

foruden Fregatter og en Mængde Galeier. Saasnart den forenede Flaade under Czarens egen Commando viste sig i Østersøen, søgte den svenske Flaade Havn i Carlskrona, og Farvandet var nu frit; men Peter den Stores snedige Politik tilintetgjorde det Hele, og i November blev den danske Flaade oplagt.

Da det var bleven indlysende for Frederik den Fjerde, at han ikke kunde gøre Regning paa nogen Hjælp fra sine Allierede til Sundprovincernes Tilbageerobring, men at han endog udsatte sig for at vække Englands, Hollands og Frankrigs Ekynsyge ved fortsatte Forsøg i denne Retning, førtes Krigen fra dansk Side kun defensivt i Aaret 1717 med Undtagelse af et Par mislykkede Foretagender mod Gotheborg og Strömstad af Lordenstjöld, som imidlertid havde erholdt Overcommandoen i Nordsøen. I Gotheborg laa en svensk Eskadre, der var til stor Skade for den dansk-norske Søfart. Flere Planer vare udtastede til at ødelægge den tilligemed Orlogsværftet sammesteds, men herved var det blevet; Lordenstjöld besluttede at forsøge en dristig Overtumpling, hvortil han fik det norske Generalitets Samtykke. Under Hirtsholmene samlede han en Eskadre, bestaaende af 4 Linieskibe og Skytøpramme, 9 Galeier og 2 Halvgaleier foruden nogle Skjærbaade og Chalupper, med hvilken han lettede den 12te Mai henimod Aften og før Dagens Frembrud var han under den svenske Kyst med alle sine Skibe undtagen den ene Skytøpram, som først naaede Eskadren Kl. 8 F. (Capitain Bosbeins Ulydighed). Overtumplingsforsøget var saaledes mislykket, og Fjenden fik Tid til at træffe Forsvarsanstalter, der vare saa stor-

artede, at en ældre og mere rolig Anfører vilde have opgivet et Foretagende, der stensynligen ikke kunde føre til noget heldigt Resultat. Men den uforfærdede og ærgjærrige unge Mand lod sig ikke affrække; den næste Nat Kl. 1½ begyndte han den ultiige Kamp, som fortsattes i hele 5 Timer med en Tapperhed, der vandt selv Fjendens Beundring. Endelig indsaae Tordenskjold, at han intet kunde udrette mod den store Overmagt og benyttede derfor den heldigvis til N. O. omspringende Vind til at trække sig tilbage, hvilket imidlertid ikke iværksattes uden Tab. Under Kampen havde han fra først til sidst været i den heftigste Ild og kom dog uskadt berfra; det samme var ogsaa Tilfældet med den frække Grib. De svenske Skibe og Kasteller vare vel ved Angrebet blevne ikke ubetydeligt beskadigede, men Tordenskjold mistede 2 Galeier og havde 52 Døde og 79 Saaede; hverken Kongen eller Admiralitetet vare derfor tilfredse med det mislykkede, vovelige Foretagende, og Tordenskjold fik den Advarsel, ikke oftere at indlade sig med Overmagten uden Kongens udtrykkelige Befaling.

Ulykken i Dynskihl havde imidlertid ikke berøvet Carl den Tolvte Haabet om Norges Erobring; den havde derimod lært ham Bigtigheden af at have en sikker Havn nær ved dette Rige, og i Sommermaanederne begyndte han derfor at befæste Strømstad, som kun ligger 2 Mil fra den norske Grændse. Arbejdet Udførelse og Stadens Forsvar overdrog han til den prøvede General Hjerta med et nylygt af Veteraner oprettet Grenadeercorps. Havnen ved denne By danner et Vassin, i hvis Midte ligger en lille Klippeø, der ved en Bro stod i Forbindelse med Byen;

paa denne blev opfattet et svært Batteri, Carolus, paa 14 Attenpundigere, og desuden arbejdede man paa to Skandser, hver paa sin Side af Byen, som i Forening med Carolus kunde vedligeholde en frydsende Ild. Tordenskjold indsaac, hvor farligt det vilde være for Norge, hvis de Svenske fuldendte de begyndte Arbejder i Strømstads, og udfastede derfor en Plan til at forstyrre bløse, hvilken vandt den i Norge commanderende Generals Bifald. Den 14de Juli affeilede han fra Frederiksstad med 3 Linieskibe, 2 Skytsskibe (212 Kanoner) og 9 Galeier. Uheldigvis gik Vinden om og tvang Skytsskibene og Galeierne til at søge Havn næsten 3 Mill fra deres Bestemmelsessted, men de tre Linieskibe kom næste Dag til Ankers udenfor Indløbet til Strømstads. Tre Dage maatte Tordenskjold nu vente paa de af Stille tilbageholdte Skytsskibe, som Galeierne ikke kunde bugjere frem for medelft stærk Modstrøm, hvilken Tid de Svenske benyttede til at fuldende deres Befæstningsarbejder og sammendrage Folk fra Omegnen. Da endelig det ene Skytsskib tilligemed 4 Galeier ankom den 18de om Aftenen, besluttede Tordenskjold endnu samme Aften at foretage Angrebet, hvilket billigedes af et sammenkaldt Krigsraad, da man haabede, at det andet Skytsskib og de øvrige Galeier vilde ankomme betids nok. Ved Midnat begyndte Linieskibene og Skytsskibet at varpe sig ind mod de fjendtlige Batterier, og Kl. 1 var Oris med Skytsskibet paa sin Post mellem Carolus og det sydlige Batteri, hvorfra han ogsaa kunde beskyde Broen og derved vanskeliggjøre Forbindelsen med Byen. Extrax sendte han Carolus det glatte Lag; men da han mistede mange Folk ved de fjendtlige Batteriers Ild, som han alene ikke

var mægtig, halede han sig bag en Klippe, medens Linieskibene varpebe sig frem mod Carolus under en morderisk Kugleregn langskibs forind, hvorved Warptougene flere Gange bleve overfudte. Efter at den frække Grib havde faaet friske Folk fra Galeierne, halede han paa Tordensfjolds Opfordring frem af sit Skjul og aabnede atter en kraftig Ild mod Carolus. Kl. 4 $\frac{1}{2}$ lykkedes det at bringe Linieskibenes Kanoner til at bære paa Fjenden, men paa samme Tid maatte Skytsskibet atter søge bag Klippen, da Grib, som kun med 4 Mand var tilbage paa øverste Dæk, fik sin høire Arm knust, og Skibet havde faaet flere Grundfud. Linieskibene vedbleve imidlertid deres Ild mod Carolus med saa megen Kraft, at Folkene paa dette Batteri i mindre end een Time to Gange vare bortfudte; men Hjerta lod igjen friske Tropper komme fra Strømstad, og man saae den gamle, tappre Krigsmand med den blanke Kaarde drive sine uolende Grenaderer over Broen, hvis Padsage ved Grib's Tilbagetog atter var bleven fri. Ogsaa de danske Skibe havde lidt meget; saaledes var Tordensfjold og hans Næstcommanderende (Broderen, Captain Bessel) tilligemed en Matros de eneste, som uskadte vare tilbage paa hans Skibs Skanse. Da Krudtbeholdningen paa Carolus sprang i Luften, ophørte Ilden fra dette Batteri, og til samme Tid ankam det forventede Skytsskib med sine Galeier. Tordensfjold besluttede nu med 4 Galeier og 300 Soldater at storme Carolus, og paa Galeien Sophia satte han sig selv i Spidsen, fulgt af Galeien Prinds Carl, som de to andre Galeier atter skulde følge. Døse kom paa Grund; med de to andre vedblev Tordensfjold at haste mod Klippen, men da han vilde lande, reiste Hjerta sig med en

Batalillon Grenaderer, som hidtil havde ligget i Skjul bag Brystværet, og naabede en saa vel vedligeholdt Geværild mod de paa 30 Alens Afstand liggende Galeier, at Chefen paa Sophia og 2 Mand styrte de døde om, og 56 bleve saarede; Tordenskjold selv blev truffen af en Kugle i Armen og af en anden i Laaret og besvimet bragt ombord i sit Skib; de saa ufsadte Folk paa Galeierne maatte søge Skjul i Kahytten, og saaledes standsede Landgangen. Saasnart Tordenskjold var kommen til sig selv igjen, var det hans første Bestræbelse at redde de to Galeier, der laae under Carolus. Da Ingen viste Lyft til at vove dette farlige Forsøg, sprang en Cadet, Bodroff, i en Jolle og spurgte, om Ingen vilde følge ham. Nogle Matroser gik strax med ham, og trods Fjendens vedholdende Ild naaede de Sophia, fik en Trosse gjort fast ved den, hvorpaa den udhaleedes. Den frække Cadet blev udnævnt til Lieutenant og Chef for den af ham frelste Galei. Paa Prinds Carl var der kun en Lieutenant og en Matros usaaet tilbage. Matrosen fik Beslagseffingerne paa et Seil kappede, hvorved Galeien af Binden førtes saa langt fra Land, at Fjenden ei kunde faae fat i den. Derfor var den dog endnu ikke frelst fra Grenaderernes Ild og endnu mindre bragt i Sikkerhed. Da brugte en Skipper, Wulff, et besynderligt Middel for at sætte Mod i Mandskabet paa en Halvgalei, som gik Prinds Carl til Undsætning. Han klæbte sig af, steg nøgen op paa Skibets Hytte, knyttede Haanden mod Fjenden, bukkede for ham just ikke paa den høfligste Maade og brugte Mund det bedste, han forstod: Mandskabet, som mærkede, at han vilde tjene til Afleder for de svenske Kugler, tog Mod til sig og roede af alle Kræfter;

de forbittrede svenske Grenaderer sigtede ene paa den skjændende Skipper, men ikke engang ham traf de formedelst den stærke Fart, Galeen skød; saaledes blev en Trodsse gjort fast, og Skibet frelst uden Tabet af en Mand. Efter at Galeerne saaledes vare reddede, traf Eskadren sig tilbage, og næste Morgen seilede Tordenskjold til Norge, hvor de lidte Havarier bleve udbedrede, saa at Eskadren allerede i August igjen indsluttede Strömstad. De Danstes Tab var 96 Døde og 246 Saarede; de Svenske angive deres til 20 Døde og 100 Saarede.

De mislykkede Angreb paa Gøtheborg og Strömstad gave Tordenskjolds Fjender en længe ønsket Lelighed til at skade ham; Overcommandoen i Nordsøen blev ham fratagen og overgivet til Schoutbynacht Rosenpalm, men ikke til Fædrelandets Gavn. Thi vel satte Tordenskjolds ungdommelige Forvoenhed ofte Eskadren i Fare, og det vilde maaskee neppe have været raadeligt at betro ham Commandoen over en Hovedflaade; men hans utrættelige Virksomhed erstattede rigeligt de Tab, han forvoldte, og under hans Commando i Nordsøen var de Danstes Herredømme der sikket. Nu kom en ældre og sindigere Mand, som endog fik Eskadren betydeligt forstærket, og dog blev han endnu i August Maaned nødt til at ophæve Blokaden, hvilket de Svenske strax benyttede til fra Gøtheborg at føre en betydelig Transport Krigsfornødenheder til Strömstad. Tordenskjold vedblev at være Chef for et Linieskib under Rosenpalms Commando, indtil han paa Ansøgning blev afløst, hvorpaa han i December affeilede til Kjøbenhavn paa en med to Trepundlger armeret Priiskuffert (Affairen med en svensk

Kaperfregat paa 16 Kanoner). Ved hans Ankomst her viste Kongen ham ikke den Raade, han var vant til, men yttrede, at hans Angreb paa Stromstad el havde været „grundet paa Raifou“. Han bad derfor først mundtlig og siden skriftlig om at faae sit Forhold undersøgt. Dette skete; men Admiralitetet erklærede ham for fuldkommen brodefri, da han i enhver Henseende havde brugt Forsigtighed og Overlæg, og hermed gav Kongen sig tilfreds.

Peter den Store havde imidlertid begyndt at pleie hemmelige Underhandlinger med Carl den Tolvte, der lededes af Gørz, hvis Bestræbelser gik ud paa at bevirke Fred og Forbund mellem Rusland og Sverig. Disse Underhandlinger ledede til en hemmelig Fredscongres paa Åhland 1718, hvor den svenske og russiske Underhandler affluttede en Præliminairfred, hvis vigtigste Bestemmelse var, at Rusland skulde beholde sine svenske Erobringer, og Sverig til Erstatning derfor have Norge. Da Carl den Tolvte saaledes intet mere havde at frygte fra russisk Side, beredede han sig til med hele sin Styrke at angribe Norge. I November gik han over Grændsen og begyndte den 18de Frederikshalds Beletring; allerede vare Løbegravene aabnede, og man havde nærmet sig Fæstningen paa 250 Skridt, da Carl den Tolvte d. 11te December blev skudt, hvorpaa den svenske Armeec forlød Norge. Imidlertid var Tordenskjold bleven affendt fra Kjøbenhavn med en Troppetransport til Norge, men da han ved sin Ankomst her erfarede Kong Carls Død, llede han strax til Kjøbenhavn, hvor han var den første, der bragte Kongen denne vigtige Efterretning; til Belønning herfor blev han udnævnt til Schoutbynacht.

Efter Carl den Tolvtes Død arbejdedes der fra svensk Side paa en almindelig Fred; med England, Polen og Preussen affluttedes foreløbige Fredsbestemmelser, Underhandlingerne med Danmark og Rusland førte derimod ikke til noget Resultat. Frederik den Fjerde besluttede derfor 1719 at gaae angrebsvillig frem og fra Norge at gjøre et Indfald i Båhuuslehn. Det første, som man foretog sig, var at blokere Gøtheborg. Denne By ligger ved Gøtheelven, hvis Munding ved Den Hissingen deles i Båhuuselv, saaledes benævnt efter den ved samme liggende Fæstning Båhuus Slot, og den egentlige Gøtheelv, som forsvares af den stærke paa en lille Holm liggende Fæstning Ny-Elfsborg. Den 7de April ankrede Tordenskjold udenfor Ny-Elfsborg med fire Linieskibe og en Fregat. Da han erfarede, at en svensk Eskadre under Baron Sjööblad, bestaaende af fem smaae Linieskibe, en Fregat, en Snau, tre Skytskibe, en Stykpram og to Galeer, laa i Marstrand's Havn, begjærede han Forstærkning, og den 20de Juli bestod hans Flaade af syv Linieskibe, to Fregatter, to Skytskibe, to Stykpramme, to Flydebatterier, en Bombardeer og fire Galeer. Efterhaanden som hans Hjælpskilder forøgedes, tænkte han paa at forsøge noget mere end en Blokade og fra sin Side at understøtte Kong Frederik, der var trængt ind over den svenske Grændse og i Jull havde taget sit Hovedkvarter i Strömstad. Han besluttede at forsøge Marstrand's Erobring, og efter at have ladet en Deel af sin Flaade blive tilbage for Gøtheborg gif han med den større Styrke mod denne By, som ligger paa en Klippe, en Mill fra Fastlandet, forsvaret af den stærke Fæstning

Carlsteen. Dens Havn, hvori den svenske Eskadre laa, baaedes af Derne Kysten og Kløverøen og var stærkt forsvaret af flere befæstede Holme. Efterat han, forklædt som Fisser, havde udspejdet baade Byen og Fæstningen, ja endog været ombord paa den fiendtlige Flaade, gjorde han d. 21de Juli Landgang paa Kysten, hvorpaa strax et heftigt Bombardement fra begge Sider begyndte, og d. 23de bemægtigede han sig Byen efter en kort Modstand. Forfrækket herover flygtede Mandskabet fra de svenske Skibe til Carlsteen, dog først efter at have med Kanoner fra Dækket skudt ned i Skibene for at bringe dem til at synke. Med Granater fra Kysten paaskyndte Lørdenskjold Fjendens Flugt, hvorpaa han sendte Folk og Lømmere ombord i Priserne for at tage dem i Besiddelse og stoppe Grundskuddene; men Fæstningens Ild forhindrede ham i at udhale flere end fire af de større Skibe, medens Resten sank eller opbrændtes. Angrebets Hovedhensigt, Eskadrens Udelæggelse, var saaledes opnaaet, men ikke tilfreds dermed forsøgte Lørdenskjold ogsaa at erobre den for ulndtagelig anseete Fæstning, som han nu af alle Kræfter bombarderede. Bombardementet førte ikke til noget Resultat, men ved List bevirkede han Fæstningens Overtagelse. Til Belønning for denne vigtige Erobring, som alene skyldtes Lørdenskjold, udnævntes han til Vice-Admiral.

For at den danske Armee med Sikkerhed kunde trænge frem i Sverige, var Gøtheborgs Besiddelse nødvendig. Man besluttede derfor at angribe den baade fra Landsiden og fra Den Hissingen, hvorhen 6000 Mand tilføes skulde sendes fra Strømstad. Erobringen og Besættelsen af denne

De vilde være let, naar Ny-Elfsborg var i de Danskes Magt, og dette søgte Tordenskjold nu at bevirke. Efter at have efterladt den til Carlstens Forsvar nødvendige Besætning forlod han d. 1ste August Marsstrand og ankrede samme Dags Aften med hele sin Magt udenfor Ny-Elfsborg. Fra den 1ste August Kl. 11 om Aftenen til den 4de Kl. 5 om Morgenens vrede Kastellet og Skibene ved Nat og ved Dag en morderisk Ild med hinanden, men uden andet Resultat, end at de gjensidigen tilføiede hinanden ikke ubetydelig Skade, og med et Tab af 60 Døde og 73 Saarede maatte Eskadren trække sig tilbage.

Da Georg den Første af England efter Freden med Sverig med stor Iver tog sig af dette Rige, ja endog truede med, at den engelske Flaade maaskee kunde forene sig med den svenske mod Danmark, hvis dette Rige ikke vilde slutte Fred, blev Frederik den Fjerde bevæget til at trække sig tilbage til Norge, og i October kom en Vaabensstilstand mellem Rigerne istand.

Samme Aar, Freden sluttedes, endte Tordenskjold sit korte (29 Aar), men glimrende Liv; han faldt i en Evkamp med den svenske Oberst Staël paa en Mark i det Hildesheimske d. 12te November 1720.

Tiende Capitel.

Expeditionerne mod Algier 1770 og Tripolis 1797. Begunstigede af de europæiske Sømagters Indbyrdes

Krige, havde Søværstaterne paa Afrika's Nordkyst erhvervet sig en for Handelen i Middelhavet høist farlig Magt. Deres velsellende, stærkt bemandede Kapere sværmede omkring overalt, og ethvert ubevæbnet Skib var udsat for at blive deres Bytte. Da der ingen Enighed var mellem de europæiske Sømagter til med Magt at gjøre Ende paa dette Uvæsen, maatte de Stater, der vilde sikke deres Handelsflag, slutte Tractater med Søværnerne, hvorved disse betingede sig Foræringer. En saadan affluttede Danmark 1746 med Algier, og under Frederik den Femte bleve lignende indgaaede med Tunis, Tripolis og Marokko, hvorved Grunden lagdes til Danmarks vigtige Fragtfart i Middelhavet. Men omenbiffjøndt Danmark troligt opfyldte de affluttede Dvereenskomster, brugte Barbarerne hyppigt alle Slags Paaskud for at tiltvinge sig nye Dffere. Saaledes forlangte Dejen af Algier 1769 Forhøielse af de ved Tractaten bestemte Foræringer, og da man ikke vilde indrømme ham dette, bemægtigede han sig adskillige danske og norske Koffardskibe. I denne Anledning affendtes en Eskadre paa 4 Linieskibe, to Fregatter, to Bombardeergalioter og to Transportskibe under Schoutbynacht Raas, som den 2den Juli 1770 ankom paa Algiers Rhed. Raas forlangte de tagne Skibes Udlevering; istedetfor Svar begyndte alle Algiers Batterier at beskyde den danske Eskadre. Nu gif Raas angrebsviis tilværks; men Algiers Befæstning var ganske anderledes, end man i Kjøbenhavn havde kjendt den, og Eskadren var ikke stærk nok til at tiltintetgjøre de talrige, vel beljente og med Steenmure forsynede Batterier. Raas indfrænkede derfor Angrebet til et Bombardement paa Byen,

som varede i fire Dage uden at føre til noget Resultat. Da Eskadren var slet udrustet og forsynet, og Sygdom udbrød blandt Mandstabet, seilede Kans efter 14 Dages Ophold paa Algiers Kæb til Port Mahon for at faae sine Syge pleiede og Skibene forsynede med de manglende Fornødenheder; inden han paany kunde foretage sig Noget, blev han afløst, og Eskadren vendte med usforrettet Sag tilbage. Dette uheldige Udfald af den kostbare Expedition vakte Regeringens billige Utilfredshed, og en Undersøgelsescommission blev nedsat; men da kort derpaa den store Revolution i Regeringsbestyrelsen foregik, befalede Kongen, at alle Undersøgelser angaaende dette Togt skulde ophæves. Under det struenseeske Ministerium skete store Udrustninger for med Kraft at tugte Algier; men inden Eskadren kunde løbe ud, var Struensee styrtet, og det Guldbergske Ministerium ansaae det for fordeelagtigere at underhandle med Algier end at bruge Magt.

Næst Algier var Tripolis den farligste af Barbarestaterne. Den i 1752 med denne Stat affluttede Tractat blev 1796 brudt; Paschaen forlangte nemlig i dette Aar en extraordinair Forøring, og da den danske Regering ikke vilde indlade sig derpaa, udsendte han sine Corsarer for at opbringe danske og norske Skibe. Da Paschaen saaledes havde brudt Freden, ankom i Mai 1797 Capitain Steen Andersen Bille med en lille Eskadre, bestaaende af Fregatten *Najaden* paa 40 Kanoner, Briggen *Sarpen* paa 18 Kanoner og en fragtet *Chebet* paa 6 Kanoner til Tripolis. Dagen efter hans Ankomst, d. 16de Mai, blæste en frisk Østenvind, hvormed han kunde seile baade ud og ind paa Bugten.

Efter at have ladet Briggen og Chebekken blive tilbage løb han tæt ind under Havnen, hvor han modtoges af en stærk Flo fra sex der liggende Corsarer, som tilfammen havde 120 Kanoner. Han lod sig imidlertid ikke forknytte deraf, men vendte Bredsiden til og gav dem sit glatte Lag, hvorpaa han atter stod ud fra Land. De troede, at han flygtede, og forfulgte ham; men saasnart han var kommen udenfor Grundene, brasede han bak og ventede rolig paa den tredobbelte Overmagt, skjøndt hans andre to Skibe vare et godt Stykke borte. Kl. 5½ E. angreb Tyrkerne ham under vild Skrigen, og en heftig Kamp begyndte. Imidlertid kom Briggen og Chebekken til, men den sidste var en daarlig Seiler, og begge vare de ham mere til Hindre end til Gavn, da han idelig maatte fle dem til Undsætning. Da Kampen havde varet i to Timer, saae Bille saaledes en svær Corsar styre ned mod Briggen; med dragne Sæbler, under vild Hujen nærmede Maurerne sig opstillede paa Bogsprydet, rede til Entring. Hurtig ilede Bille til Hjælp og løb tæt agter om Corsaren. For Briggens Kugler sank pludselig dennes Bogspryd i Havet og med det en Mængde Maurer; i det Samme gav Rajaden ham et Lag langskibs og lod fra Mærket Granater hagle ned paa hans Dæk. En Raa blev nedskudt, og Agterspillet sammenskudt; men især sloges Tyrkerne med Rædsel, da en eneste springende Granat saarede 18 Mand. Kampen varede til Kl. 7½; Fjenderne vare da saa ilde tilredte, at de benyttede det indbrydende Mørke til at undkomme. Antallet paa Fjendens Døde og Saarede angives til nogle hundrede Mand, medens paa dansk Side kun een Mand blev dræbt og en anden let saaret; Skibenes

Strog havde heller ikke lidt synderligt, da Fienden havde skudt for høit, men Sellene, Taffeladserne og Rundholterne vare meget forskudte især af Musketflugler. Denne hæderlige Kamp gjenoprettede de Danskes ved det ulykkelige algierste Togt svækkede Ansæelse hos Barbaresterne, men i Dvrigt var Fordelen af Kampen for Intet at regne; thi, skjøndt Wille fraraadede det, fik Englænderne strax efter mæglet Fred mellem den danske Consul og Paschaen, hvilken sidste fik alle sine Fordringer opfyldte; de 21 Fanger fra de opbragte Handelsfibe maatte han rigtignok udløse, men fik hver af dem betalt med 1000 Piastre.

Tiende Capitel.

Spørgsmaalet om Handels og Havnes Frihed var et Punkt, der idelig havde forvoldt Anstød mellem Danmark og de andre Magter. Under Krigen mellem Sømagterne var det en Hovedbestræbelse for England, der havde Overlegenhed tilføes, at lamme sin Modstanders Kræfter ved at standse Handelen og om muligt forhindre al Udførsel og Indførsel i det fjendtlige Land. Man lod sig derfor ikke nøie med at opbringe den fjendtlige Magts Skibe; men selv neutrale Handelsfartsøier, der havde fjendtligt Gods ombord eller vare ladede med Varer, bestemte til en fjendtlig Havn, vare udsatte for den samme Behandling. Da en saadan Fremfærd var uden al Hjemmel i den almindelige Folkeret,

opstillede de neutrale Magter den Sætning: Frit Skib gjør fri Ladning eller, at Varer vare frie og sikkre, saasnart de vare ombord paa neutrale Skibe, og at disse turde selle fra Havn til Havn i de krigførende Magters Lande, naar de kun ikke tilførte disse Kontrebande, hvortil hørte: Kanoner, Geværer, Sabler og andre Vaaben, Kugler, Krudt, Salpeter, Svovl, Materialer til Krigsskibes Bygning o. s. v.; var en Havn blokeret af en tilstrækkelig fjendtlig Styrke, ansaaes det derimod for ulovligt at forsøge paa at trænge ind i den. Men England, der betragtede sig som Havenes Herre, vilde ikke erkjende en saadan Ret for de Neutrale, og Danmark og Sverig havde gjentagne Gange erfaret dette. Disse tvende Magter indgik derfor allerede under den psalziske Arvefølgekrig et Forbund om at holde Flaader i Søen til den neutrale Handels Beskyttelse, hvilket gjentoges under Syvaarskrigen, og begge Gange havde den forønskede Virkning. Men da England under den nordamerikanske Frihedskrig tiltog sig Ret til at visiterer alle Skibe i aaben Søs og opbragte alle Skibe, som vare ladede med franske og spanske Varer, og da Frankrig og Spanien efter Englands Mønster brugte samme Fremgangsmaade mod de Skibe, som havde engelsk Eiendom ombord, var al Sikkerhed paa Havene ophævet. Den danske Regering arbejdede under disse Omstændigheder ivrigt paa Forholdsregler til den neutrale Handels Beskyttelse, og omsider kronedes Andreas Peter Bernstorfs langvarige og udholdende Bestræbelser med Held: 1780 udstedte Rusland den væbnede Neutralitets Aft, som snart tiltraadtes af Danmark og Sverig og senere af Preussen, Østerrig og Portugal. Disse

Magter forenede sig om, med samlede Kræfter at værne om den neutrals Handels Sikkerhed, at haandhæve den Sætning, at frit Skib gjør fri Ladning, og at følgelig neutrals Skibe uforstyrret kunde seile mellem de Lande, som laae i Krig med hinanden, naar de ei havde Krigskontrebande ombord, og at Tilgang kun kunde forbydes til den Havn eller den Kyststrækning, som var blokeret med en tilstrækkelig Magt; end videre bestemtes: ikke at taale nogen Visitation af convoierede Skibe, da Convoichefens Erklæring, at de ikke førte nogen Kontrebande, skulde være tilstrækkelig. Dette mægtige Forbund indgød de krigførende Magter Hjælp; Frankrig og Spanien erkjendte den væbnede Neutralitets Grundsaetninger, England forandrede sin Fremfaerd, saa at Danmark under den øvrige Deel af Krigen drev sin Handel uforstyrret.

Under Revolutionskrigen forblev Danmark neutral og hævdede under A. B. Bernstorfs vise Styrelse urokkelig den Stilling, uagtet de andre Magters indtrængende Opfordringer til at gjøre fælleds Sag mod Frankrig; Sverig iagttog den samme kloge Politikk. Danmarks Handel tog nu et mægtigt Opsving under den almindelige Krig; men det varede ikke længe, inden England begyndte paa de samme Indgreb i Søfartens Frihed som tidligere. Da det havde besluttet at udhungre Frankrig, udvidede det Begrebet af Kontrebande til det Uendelige, og forbød de neutrals Magter at tilføre Frankrig Fødemidler. Bernstorff protesterede paa det Høftigste hertimod, men England forandrede ikke sin Politikk; Bernstorff følte, at Danmark var for svagt til med egne Kræfter at modstaae Englands Anmasselser, og

han indsaae, at det under de daværende Omstændigheder var unulligt at fornye den væbnede Neutralitet, da Preussen og Rusland vare Frankrigs Fiender og altsaa Englands Venner. Heldigvis befandt Sverig sig i samme Stilling som Danmark, og det lykkedes derfor Bernstorff at bringe et Forbund i Stand med dette Rige 1794, hvorved begge Stater forpligtede sig til hver at holde en Flaade i Søen paa 8 Linieskibe og tilhørende Fregatter, der skulde betragtes som een Flaade, over hvilken Overcommandoen skulde stifte hvert Hjerdingaar. Fra disse Flaader, hvis Hovedstation Kjøbenhavn og Øresund var for at holde Østersøen lukket for fremmede Krigsskibe, detacheredes Eskadrer til at krydse i Nordsøen for at beskytte den nordiske Handel og Skibsfart. Dette Skridt havde strax en kjendelig Virkning paa den engelske Regerings Fremgangsmaade; man vovede nu ikke længer at øve den samme Vilkaarlighed som før. Men 1797 døde Bernstorff, og Danmarks Politik tabte nu sin forrige faste Holdning. Istedetfor at holde en samlet Flaade i Søen begyndte Regeringen allerede det følgende Aar med det uheldige Convoivæsen, som Bernstorff under hele Revolutionskrigen havde undladt at betjene sig af, fordi han forudsaae, at det vilde føre til Sammenstød med de krigførende Magter. Dette udeblev heller ikke. I December 1799 mødte Capitain van Doornik, som førte Fregatten Havfruen, i Nærheden af Gibraltar tre engelske Fregatter, som forlangte at visitere de Skibe, der fellede under hans Convoi. Dette blev afflaaet; men da de desuagtet udsendte deres Fartøier for at iværksætte Visitationen, tvang Havfruens Kanoner dem til med Tabet af en Mand

at høre op dermed. Begge Parter skiltes imidlertid ad, uden at det kom til videre Kamp, og efterat nogle Noter vare vekslede mellem den danske og engelske Regering, glemtes Sagen over en anden endnu større Opmærksomhed vækkende Begivenhed, nemlig Overfaldet paa Fregatten Freia. Dette Skib, som førtes af Capitain Krabbe, skulde convoiere sex Koffardskibe til Middelhavet. Ved Indgangen til den engelske Canal blev det den 23de Juli 1800 anholdt af en engelsk Eskadre, bestaaende af tre Fregatter, en Corvet, en Brig og en Luggen, som forlangte at viftene. Krabbe erklærede, at der ingen Kontrebande var ombord, og at han ifølge sin Ordre vilde beskytte Convoien med sine Kanoner: da Englænderne desuagtet udsendte et Fartoi for at foretage Visitationen, skød Krabbe efter dette, hvorpaa han blev angreben af de engelske Skibe. Omringet overalt af Fjender værgede han sig hæft og tilføiede dem betydelig Skade; men efter at have udholdt Kampen en Time, maatte han med Tabet af en Død og fem Saarede stryge for Overmagten, da Freia havde faaet flere Grundskud, og Taffeladsen var bleven saa forskudt, at Skibet ikke kunde manevreres tilstrækkeligt. Englænderne, som havde fire Døde foruden Saarede, bragte nu Freia tilligemed dens Convoi i Havn, hvor den indtil videre blev liggende, dog under dansk Flag og Bimpel. Denne Begivenhed foranledigede de alvorligste Forhandlinger mellem den danske og engelske Regering. En overordentlig engelsk Gesandt blev sendt til Kjøbenhavn, og kort derpaa ankrede en engelsk Flaade paa 7 Linieskibe og 12 mindre Skibe under Admiral Dickson i Sundet for at give Gesandten's Forestillinger Bægt. En dansk Eskadre

under Contreadmiral Lütken lagde sig ligeoverfor den for at iagttage dens Bevægelse. For imidlertid ikke at see sin Handel tilintetgjort ved en Krig med England, sluttede Danmark en Overeenskomst med dette Rige i August 1800, ifølge hvilken Fregatten *Freta* tilligemed Handelsflibene skulde frigives, men Danmark udsætte sin Ret til at convoliere, indtil Spørgsmaalet havde været underkastet nøiere Drøftelse. Imidlertid havde der fundet en stor Forandring Sted i den russiske Politik, som fik Indflydelse paa Danmark. Den mislykkede Landgang paa Holland 1799 havde tilveiebragt et spændt Forhold mellem Keiser Paul og hans Allierede England; Pitts Bægning ved at give Den Malta tilbage til Malteserordenen forøgede den lidenskabelige Pauls Forbittelse; til samme Tid bestræbte Bonaparte sig af alle Kræfter for at vinde ham og bringe ham til et fuldstændigt Brud med England — alt dette tilligemed Erindringen om hans Moder Catharina d. Anden, der havde staaet i Spidsen for den væbnede Neutralitet, bragte ham paa den Tanke at fornye denne Forening til Beskyttelse af den frie Skibsfart mod det overmodige England. Sverig, der havde været udsat for de samme Krænkelser som Danmark, greb med Glæde Keiser Pauls Forslag, og December 1800 affluttedes mellem Rusland og Sverig en ny Neutralitetsakt, der hvilede paa samme Grundlag, som den ældre af 1780; kun var der i Anledning af de sidste Begivenheder tilføjet den Bestemmelse, at ingen Visitation af Skibe, der vare under Convoi, skulde tillades. Preussen tiltraadte strax denne Forening, men Danmark tøvede og havde dertil vægtige Grunde. Ved en Krigs Udbrud var

det nemlig udsat for et Angreb af England, førend det kunde faae Understøttelse fra de russiske og svenske Havne, der blivde langt sildigere aabne end de danske Farvande; dernæst vare Hænderne bundne paa den danske Regering ved den nylig afsluttede Overenskomst med England, og endelig kunde den ikke stole paa Varigheden af et Forbund med Kæiser Paul og Gustav den Fjerde, da begge disse Fyrster vare bekendte for deres lunefulde Politik og lidenskabelige Character. Danmarks Loven og Betænkelighed vakte imidlertid en saadan Forbittrelse hos Paul, at han befalede den danske Minister strax at forlade St. Petersborg og kaldte sin Gesandt tilbage fra Kjøbenhavn. Saaledes skilket mellem en dobbelt Tid besluttede den danske Regering at bevare Ruslands Venstab, selv om det skulde koste en Krig med England, og undertegnede Tractaten d. 16de Januar 1801. Dette havde William Pitt forudsæet, og endnu inden Krigen var erklæret, begyndte England Fjendtlighederne d. 14de Januar ved at lægge Embargo paa danske, svenske og russiske Skibe og ved at give Befaling til at besætte de danske Øer i Vestindien. Danmark lovede med at gjøre Gjengjæld, da det haabede at udjævne Sagen paa diplomatisk Maade, og i Februar og Mars fortsattes Underhandlingerne; disse førte dog ei til noget Naal, og Dødsblikket var nu kommet, da Kampen skulde afgjøre det, som Diplomaten ikke havde formaaget.

Strax efter at England havde begyndt Krigen ved at lægge Embargo paa danske Skibe, begyndte man i Danmark at træffe Forsvarsanstalter, og i Kjøbenhavn arbejdedes der paa ti Linieskibets Udrustning. Det var imidlertid ikke disse

Skibes Bestemmelse alene at gaae den engelske Flaade imøde; de skulde forene sig med de svenske og russiske Flaader, naar disse ankom i vore Farvande; men da dette ikke kunde skee saa tidligt, som Britterne kunde ventes, maatte man især søge at sikke Hovedstaden mod et Angreb og Bombardement fra Søfiden. For et saadant er Kjøbenhavn kun udsat fra den nordlige og østlige Side, da store Skibe ikke kunne gaae gjennem Kallebodstrand. Det nordlige Indløb og den indre Rked dannes af den sjællandske Kyst med Grunden Stubben mod V., og af den nordlige Deel af Revshalegrundens mod S.; det er befæstet ved Tre Kroners Bateria, som ligger paa den nordlige Ende af Revshalen, Batteriet Christianus Sextus paa Nyholms Nordostspids og Citadellet Frederikshavn paa den faste Kyst. Mod S. er derimod Kjøbenhavns Befæstning utilstrækkelig; Farvandet mellem Amager og Saltholm, Drogden, deles ved en bred Grund, Middegrund, i toende Løb: Hollænderdybet mod S. og Kongedybet mod V., hvilket sidste kun hoist usfuldkommen forsvares af Christianus Quintus og Strickers Bateria, da disse ere altfor langt fraliggende. Til Stadens Forsvar mod et Bombardement fra Nord- og Østfiden anvendte man derfor en flydende Defension, bestaaende af en Række Skibe, meest gamle Orlogsskibe, der ikke længere vare brugelige til Tjeneste i Flaaden, uden Master og Seil og med øverste Dæk bort hugget. Disse Blokskibe bleve udlagte i saa stor Afstand fra Byen, at de sikrede denne tilligemed Flaaden og Arsenalerne mod et Bombardement. Defensionslinien var deelt i en nordlig og sydlig, hvilken sidste havde sin Plads i

Kongebybet langs Nævehalen. Det nordligste Blokskib var Indfødsretten, der laa D. for Trekroner, derpaa fulgte Holsteen, derefter Sjælland, Dannebrog, Fynland, Bagrien og endelig Prøvesteen, som laa sydligst. Mellem bløse store Skibe laae adskillige Fregatter og mindre Skibe, nogle Pramme og et Flaadebatteri; kun to af Prammene og to smaae Fregatter førte Seil; Sjælland og Holsteen brugtes endnu som Orlogsskibe og vare kun lagte ind i Rækken af Mangel paa Blokskibe, de havde Master, men ingen Seil, og laae ligesom Blokskibene ubevægelige, forsoiede med 4 Ankere. Sjælland var et smukt og godt Skib, Holsteen derimod meget brostfældigt, de egentlige Blokskibe vare raadne af Uld. Sjælland førte 74 Kanoner, de øvrige større Skibe mellem 60 og 50 — i Alt 630 Kanoner med 5,234 Mand; men da de laae ubevægelige, kunde kun det halve Antal af Kanonerne bruges til at besvare den fjendtlige Flde. Den nordlige Deel af Defensionslinien, som slet ikke kom til at deeltage i Slaget, dannedes af 2 store Blokskibe, Mars og Elephanten, der laae i Indløbet til den indre Rhed, og af en seilbar Eskadre, bestaaende af to Linieskibe, en Fregat og to Brigger, der laae Byen noget nærmere. Hele den ubevægelige Defensionslinie anførtes af den tappre og virksomme Commandeur Olfert Fischer; den seilbare Eskadre tilligemed 12 Kanonbaade commanderedes af Helten fra Tripolis, Steen Bille.

Allerede fra Aarets Begyndelse havde man i England foretaget store Søudrustninger for at splitte Neutralitetsforbundet, og d. 12te Marts udløb fra Dartmouth en Flaade paa 53 Seilere, hvortiblandt 20 Linieskibe, 4 Fregatter, 4

Corvetter og 8 Bombarderer, under Commando af Admiral Hyde Parker, under hvem den berømte Seirherre ved Abukir, Horatio Nelson, commanderede. Med Flaaden fulgte en overordentlig Gesandt, Vansittart, der forlod den ved Stagen og med en Fregat landede i Helsingør d. 21de Marts, hvorfra han begav sig til Kjøbenhavn. I Forening med den engelske Gesandt, der indtil nu var forbleven paa sin Post, forelagde han den danske Regering det brittiske Cabinets Ultimatum, der gif ud paa, at Danmark skulde fratræde den væbnede Neutralitet. Da dette forkastedes, forlod han strax, ledsaget af Gesanden, Byen og allerede d. 23de Marts kom han tilbage til den to Dage tidligere under Kullen samlede Flaade. Det var paalagt Parker især at rette sit Angreb mod Rusland og Sverig, og han vilde derfor først seile gjennem Storebelt til Østersøen. Men da de Undersøggelser, som nogle mindre Fartøier anstillede i Beltet, kun bekræftede, hvad man i de Tider antog, at dette Farvand var farligt for de store Skibe, besluttede han at forcere Øresund, da han paa sin Forespørgsel hos Kronborgs Commandant, om denne vilde lade Flaaden uhindret passere, havde faaet et bestemt Afslag. Denne Kronborgs Modstand skaffede den danske Regering Tid til at fuldstændiggjøre Defensionsanstalterne ved Kjøbenhavn; thi Flaaden maatte nu tøve flere Dage ved Indgangen til Sundet, ventende paa gunstig Vind for uden altfor stor Fare at kunne seile forbi Kronborg. Endelig reiste sig en frisk Nordvest om Aftenen d. 29de Marts, og næste Morgen Kl. 7 seilede hele Flaaden med en raaf Kuling ned i Sundet i lige Afstand fra de to Kyster; Nelson førte Avant-

garden, Parker Corps de Bataille og Admiral Graves' Arriergarden. Linieskibene dannede en eneste Række; paa Siderne af disse nærmede en Flotille af Bombardeerfibe sig den danske Kyst, og en anden den svenske for i større Magt at kunne beskyde Batterierne. Saasnart Flaaden kom paa Skudvidde, blev den heftig beskudt fra Kronborg; men da den engelske Admiral mærkede, at den svenske Kyst var taus, holdt han sig strax tæt ind under den, og ingen danske Kugler kunde nu række Hjenden. Paa den svenske Kyst vare nemlig aldeles ingen Forsvarsanstalter truffne, og ikke et Skud blev løsnet. Som Grund hertil angives almindeligt, at Gustav den 4de ved en Sammenkomst, som fort i Forveien havde fundet Sted mellem ham og den danske Kronprinds, havde knyttet sin Medvirkning til Sundets Forsvar til Betingelser, som Danmark ikke kunde indrømme, nemlig at Sverig skulde have halv Andeel i Øresundstolden, og at de Fæstningsværker, der opførtes, skulde blive staaende efter Krigen, hvilket sidste var stridende mod ældre Tractater, der gav Danmark ubelukkende Befæstningsret ved Sundet. Af flere, deriblandt Napoleon, er Sverig beskylbt for Troloshed ved denne Leilighed, men nyere Forfattere, navnlig Thiers, benegte dette paa det Bestemteste og paastaae, at Gustav den Fjerde var en ivrig Tilhænger af det neutrale Forbund. Hvorledes dette end forholder sig, kom desværre den engelske Flaade samme Dag, den var passeret Kronborg, omtrent ved Middagstid usvækket til Ankers mellem Hveen og Kjøbenhavn i en vidtudstrakt Linie, saaledes at de syblygste Skibe kun vare omtrent i en Meils Afstand fra Hovedstaden. Fra Bombardeerfibene kastedes under Forbifællingen

en stor Deel Bomber mod Kronborg og Helsingør, som dog ingen betydelig Skade anrettede; det eneste Hus, som derved blev beskadiget, var besynderligt nok den engelske Consuls.

Saa snart det rygtedes i Kjøbenhavn, at den engelske Flaade var i Sundet, kom Alt i patriotisk Bevægelse; hos alle Stænder herskede den skønneste Stemning, som næredes af Nationens bedste Digttere, der i begejstrede Sange kappedes om at oplive Modet og Fædrelandskærligheden. Rigsmændene lagde den for Dagen ved betydelige Pengeoffre; Studenterne traadte sammen i et eget Corps paa 1000 M.; et andet Corps under Navn af Kronprindsens Livjægere dannede sig ligeledes frivilligt. Man manglede Bemanding til Blokkibene, derfor opfordredes Frivillige; Koffardimarininen stillede i kort Tid de manglende Officierer; til Matros-tjeneste meldte sig frivilligt alene i Kjøbenhavn over 1000 M.; det manglende Antal blev tilbeiebragt ved Præsing. Mandskabet bestod for Størstedelen af Bønderkarle, Arbeidsfolk, Fiskere og Haandværkere, der vare aldeles uvante til Søtjeneste og fremmede for Brugen af Kanoner; men deres gode Villie og Officierernes Iver skaffede dem i faa Dage den nødvendige Færdighed.

Den 30te og 31te Marts og 1ste April anvendte Engländerne til at lodde og undersøge Farvandet i Høllænderdybet; paa Kanten af Middelhavet og Saltholmsgrunden lagdes hist og her Smaafartøier for at vise Veten for de større Skibe. I et paa Flaaden afholdt Krigsraad var man uenig om Angrebsplanen: Nogle vilde, at Angrebet skulde begynde paa den nordlige Deel af Forsvarslinien, Andre ansaae det for rigtigere at angribe fra Syd. Paa Nord-

fiden understøttedes Forsvaret af Citadellet Frederikshavn og Trekroner, og et Angreb i denne Retning vilde efter Nelsons Udtryk være „at tage Lyren ved Hornene“; den sydlige Linie, der ikke havde noget fast Støttepunkt, var langt svagere, og ved at angribe fra den Kant opnaaedes tillige den Fordeel at affkære Kjøbenhavn fra den Undsætning, som muligen kunde komme enten fra Sverig eller Rusland. Det blev derfor besluttet at angribe fra Syd, og d. 1ste April flyttede hele Flaaden sig nærmere Kjøbenhavn og ankrede paa Nordvestsiden af Middelhavet. Samme Dags Eftermiddag Kl. 4 lettede Nelson, hvis Flag vaiede paa Linieskibet *Elephant*, med laber Kuling af nordlig Vind med den til Angrebet bestemte Deel af Flaaden, som bestod af 12 Linieskibe, hvoraf de syv største førte 74 Kanoner, 7 Fregatter og 17 mindre Skibe, i Alt 36 Seilere, medens Parker forblev til Ankers med 8 Linieskibe og 9 mindre Krigsskibe N. V. for Middelhavet. Ført af Fregatten *Amazon*, Capitain *Riou*, passerede Nelsons Eskadre heldigt Hollænderdybet og ankrede Kl. 8 paa den sydlige Side af Middelhavet omtrent $\frac{1}{2}$ Mill fra de sydlige danske Blokskibe. Fra Strickers Batteri fastedes om Aftenen nogle Bomber mod den engelske Flaade, hvilket her frembragte den største Bekymring og Beskyttelse; thi Flaaden laa tæt sammentrængt i et vanskeligt Farvand, omgivet af Grunde, og en fortsat Bombekastning kunde derfor efter de Engelskes egen Erklæring være bleven høist fordærlig; men uheldigvis standsede man efter at have kastet nogle enkelte Bomber i den falske Tanke, at de ikke kunde række. Natten tilbragte Fjenden usforstyrret, da man ikke anvendte Brandere, der muligen kunde have tilføjet

den fjendtlige Flaade betydelig Skade, eller i det Mindste trætlet Mandſkabet ved Arbejde og Nattevaggen, medens det nu i Ro udhvilede sig til Slaget's Anſtrængelſer. Underledeſe forholdt det ſig derimod paa de danſke Skibe, hvor Mandſkabet de nærmefſt foregaaende Dage udholdt ſtore Strabadſer deels med at øve ſig i Brugen af Kanoner, deels med at ſætte Skibene i Forſvarsſtand. Skjærtorsdag Morgen d. 2den April Kl. 9½ gav Nelson Signal til at lette; Vinſden var ham gunſtig, S.D. til S.S.D., med Brantſeilsfuling. Linieſkibet Eddgar førte de engeliſke Skibe og modtoges Kl. 10½, da det kom forbi Prøveſteen, Captain Laſſen, med en velrettet Ild, hylket ogſaa var Tilfældet fra de øvrige danſke Skibe, ſom det ſeilede forbi; men ſkjøndt det ikke blev dem Svar ſkyldig, fortsatte det ſin Vei, indtil det naaede ſin anviste Plads lige for det femte Skib i Linien, hvor det ſtoppede for et Sværanker agter fra. Efter Eddgar fulgte Linieſkibet Agamemnon, der tilligemed nogle mindre Skibe ſtodte paa Middeldgrunden og ikke kom til at tage Deel i Slaget. Tvende af de følgende Skibe, Bellona og Ruſſel, kom vel paa Grund, men kom til at ligge ſaaledes, at de kunde ſlaae med hele Bredſiden paa de ligeoverfor liggende danſke Skibe; de øvrige naaede efterhaanden deres Plads og indtog deres Stilling, idet de lodde et Anker falde agter ud. Imidlertid lettede Parker og ſøgte med Force af Seil at krydſe ſig op B. for Middeldgrunden mod den nordlige Deſenſion, men førſt henimod Slutningen af Slaget kom hans Skibe til at verſe enkelte Skud med Trekroner. Henimod Kl. 11 var Slaget i fuld Gang fra Prøveſteen til Charlotte Amalie, det 11te Skib i

Linien, thi til denne Strækning indskrænkede Englænderne i Begyndelsen deres Angreb. Da de vare Herrer over deres Skibes Bevægelse, benyttede de sig heraf til at angribe parti-
vise, idet to eller flere Skibe lagde sig om eet dansk og sloge, indtil deres Modstander var ødelagt, eller de selv udmat-
tede af Striden, hvorpaa friske Skibe afløste dem. De danske Skibe, der laae ubevægelige som Mure, maatte tage imod enhver nok saa stor Overmagt; Prøvesteen maatte saaledes kæmpe med de to store Linieskibe Russel og Polyphemus og maatte tillige et Qvarters Tid udholde Ilden fra Defiance; desuden laae der under hele Slaget foran det en Fregat og en Brig, som beskød det langskibs. Imod denne uhyre Overmagt kæmpede Lassen og hans Tappre i fire Timer med mageløst Mod; tre Gange gik der Ild i Skibet, og tre Gange blev Vimpelen nedskudt; men Ilden slukkedes, og Vimpelen hejledes paany. Da endelig Skibet var sam-
menbrudt, og kun to brugelige Kanoner vare tilbage, lod Lassen disse fornagte og det tiloversblevne Krudt kaste i Søen, hvorpaa han gik iland med saa mange Folk, som Fartøjerne kunde rumme. De Engelske besatte Braget og gjorde henved 300 M. til Fanger. Nærmest Prøvesteen kæmpede Rib-
brich paa Bagrien, der ogsaa havde to Linieskibe ligeover-
for sig; først da alle Kanoner vare ødelagte paa to nær, forlod han med 142 M. det aldeles forskudte Skib; 87 M. bleve tagne til Fange. Dannebrog, hvor Commandeur Fischer havde heist sin Stander, blev beskudt af flere Linie-
skibe, blandt andre af Glutton, som skød med 68pundige Karonade-Granater. Det kom derved i Brand Kl. 11½, hvorpaa Fischer, som var saaret i Hovedet af Splinter fra

Kranbjelken, helste sin Stander paa Holsteen, medens Dannebroges Chef, Capitain Braun, uforfærdet fortsatte Kampen paa det brændende Skib, indtil en fjendtlig Kugle borttog hans høire Haand, hvorpaa den Næstcommanderende, Capitain Lemming, overtog Commandoen. Det lykkedes vel for en kort Tid at faae Ilden standset, men den tog atter Overhaand, og da $\frac{1}{3}$ af Besætningen var falden eller saaret, bortsendte Lemming 148 M., saa mange som Fartøjerne kunde rumme, fornaglede de tre eneste ubeskadigede Kanoner, som vare tilbage, hvorpaa han strøg og gav sig til Fange med sin saarede Chef og 86 M. Da Englænderne ei heller kunde faae Bugt med Ilden, forlod man Skibet, som sprang i Luften $\frac{1}{2}$ Time efter Slagets Dphør.

Dannebroges Skjebne berøvede de omkringliggende Emaasskibe deres væsentligste Støtte. Blandt disse var Brammen Aggershuus, Premierlieutenant Fasting, og Flaadebatteriet Nr. 1 under den syttenaarige Lieutenant Willemoes; Kl. $1\frac{1}{2}$ var Aggershuus i en jammerlig Forsætning, $\frac{1}{3}$ af Besætningen var enten falden eller saaret, og Taffeladsen saa forskudt, at den ikke kunde komme bort fra den fjendtlige Ild. Til Lykke kom Cavalleriprammen Nyborg, Capitainlieutenant Rothe, der i synkefærdig Tilstand havde maattet forlade sin Post ved den sydlige Floi, forbi den, og da Rothe saae dens Tilstand, glemte han sin egen, tog den paa Stæbetoug og fik den ogsaa lykkeligt over Revshalen, men maatte derpaa formedelst sit eget Skibs flette Tilstand slippe den; den drev siden op paa Grunden Stubben og sank paa lavt Vand mellem begge Kalkbrænderierne; Nyborg selv kom ind til Toldboden, hvor den strax sank.

Billemoes kæmpede i tre Timer mod Nelsons eget Skib Elephant saa tappert, at selv denne gamle Helt forbaufedes; tilfældt lagde han sig tæt ind under Elephant, som han ble bragte flere Grundstuds, og uagtet alle Nelsons Bestræbelser for at blive ham qvit, vedblev han Kampen til henimod Kl. 2. Nu kunde han ikke længere staae imod; overgave sig vilde han ikke, han kappede derfor sine Ankertoug for at føres bort af Strømmen, men drev ombord i Sjælland. Dette Skib, som førtes af Captain Harboe, var haardt medtaget af Ganges og Monarch og havde Kl. 2 160 Døde og Saarede og 27 Grundstuds; da det blev uklart med Flaadebatteriet, blev dets Stilling fortvølet, hvorfor Harboe kappede Fortøiningen, og beleerende hinanden drev de begge Nord paa. Omfærd lykkedes det at faae Flaadebatteriet frit af Liniefløjet, og Billemoes varpede sig lykkelig indensfor Trekroner; Harboe stoppede tværs for Batteriet for Pligtankeret og deeltog med de saa brugbare Kanoner, han havde tilbage, i Kampen paa den nordlige Fløi.

En Afdeling af den engelske Flaade paa tre Fregatter, to Corvetter og to Brandere under Anførsel af den høit anseete Captain Riou havde ved Slaget Begyndelse taget Plads paa den nordlige Fløi ligesom Indfødsrettens Boug og tilføiet de nordlige Skibe en Deel Skade. Da Liniens Centrum var ødelagt, bleve disse ogsaa angrebne S. fra af Ganges, Monarch og Elephant, og Charlotte Amalie, Hølfsteen og Indfødsretten bleve nu befudte tildeels langskibs baade for og agter ind, hvorved de snart kom ud af Stand til at forsvare sig videre. Indfødsretten havde allerede lidt meget ved Fregatternes LangskibsSkydning, og

Skibe, men ogsaa for alle de andre i deres nuværende Forsætning, lykkeligt at komme forbi Trekroner og ud af det snevre og med Brag opfyldte Farvand. Det var et afgjørende Dieblis; Dagens Udfald stod paa Spil — Nelson tog da sin Tilflugt til en Krigslist. Han sendte under Parlementsairflag følgende besynderlige Brev, ikke til den Overstibefalende over den danske Krigsmagt, Olfert Fischer, der kjendte hans betænkelige Stilling, men til Kronprindsen: „Lord Nelson har Ordre til at skaane Danmark, naar ingen længere Modstand gøres; men hvis Skydningen vedbliver fra dansk Side, nødes Lord Nelson til at sætte Fod paa alle de flydende Batterier, han har taget, uden at han formaaer at redde de tappre Danske, som have forsvaret dem.“ Efterat Parlementairen var affendt, samment kaldte Nelson et Krigsraad ombord paa sit Skib for at overveie, om man med de mindst bestadigede Skibe skulde angribe den nordlige danske Forsvarslinie og storme Trekroner, hvortil oprindeligt Landtropperne og 500 Matroser vare bestemte. Men Krigsraadet fattede den Beslutning at benytte den gunstige Vind til jo før jo hellere at trække sig tilbage og ud af det farlige Farvand, hvori man var indviklet. Fra dette med den største Fare forbundne Foretagende blev man imidlertid befriet ved det udmærkede Held, Nelsons Brev havde. Uden at indhente nærmere Oplysninger fra Fischer, som alene var istand til at bedømme Sagerens Stilling, sendte Kronprindsen sin General-Adjutant Lindholm ud til Nelson for at spørge om Marsfagen til Parlementsaires Sendelse og indhente nærmere Forflaring over det i saa ubestemte Udtryk affattede Brev. Dennes Stilling var imidlertid bleven langt farligere;

begge hans Flagskibe Elephant og Desfiance vare nemlig nu ogsaa komne paa Grund indenfor Trekroners Skudvælde, Monarch stødte ligeledes, og en Fregat ragede fast paa Middgrund, saa at i Alt 6 Skibe stode paa Grund. Saasnart derfor Lindholm havde sat Foden paa hans Skib, lod han heise hvidt Flag paa Stortoppen; Fischer fik Ordre til at holde inde med Skydningen, og Slaget var endt mellem Kl. 3½ og 4. Paa Lindholms Forespørgsel svarede Nelson, at Mennefskjærlighed alene havde bevæget ham til at affende Parlementairen; men da det fremfor alt var ham om at gjøre at vinde Tid, opholdt han en Stund Lindholm med politiske Betragtninger, og da denne udbad sig Nelsons Svar skriftlig, skrev han et Svar til Kronprindsen, som intet Nyt indeholdt og henviste i Øvrigt Lindholm til Parker som Høftcommanderende. Efter at have modtaget dette Brev sendte Kronprindsen Lindholm til Parker med den Erklæring, at Danmark samtykkede i en Waabenstilstand for at underhandle, og man blev endelig enlig om en foreløbig Waabenstilstand paa 24 Timer. Da Nelson ved Parlementairens Affendelse saaledes havde opnaaet sin Hensigt at standse Slaget, brugte han den kostbare Tid til at hale de Skibe bort, som vare drevne ind under Trekroner, og bringe de øvrige Skibe forbi dette farlige Batteri, og reddede paa denne Maade fem Linieskibe, som ellers let vilde være blevne ødelagte af Trekroners Kanoner; ogsaa Fregatdivisionsen vilde neppe have klaret sig for Batteriet og de to nordligste Blokkade, og Fjendtlighedernes Ophor ved Parlementairens Sendelse var saaledes udelukkende til Englændernes Fordeel, og den utidige Standning af Slaget var

Grunden til, at dette maa anses for tabt. Da Nelson under den foreløbige Vaabensstilstand ogsaa bemægtigede sig de danske Skibe, som havde strøget, forstæffede han sig derved en Deel, vel i sig selv ringe, men dog høitflingende Priser uden selv at have mistet noget Skib, hvorfor han kunde rose sig af at have vundet Slaget.

Englænderne angive deres Tab til 1200 M. Døde og Saarede, (Parker angav det senere under sin Strid med Nelson til 2237) hvoriblandt 68 Officierer og Civilbetjente; Monarchy alene havde 210 M. Døde og Saarede, det største Tab noget engelsk Linieskib har havt. De Danskes Tab var 1035 Døde og Saarede, hvoriblandt 32 Officierer og Civilbetjente, desuden savnedes 205 M.; 1779 M. bleve med Skibene overgivne til Fjenden, som efter den afsluttede Vaabensstilstand tilbageleverede dem. Danmarks Tab af Skibe var stort; af hele den sydlige Defensionslinie reddedes kun 5 Skibe, de øvrige 13 faldt i Fjendens Hænder, som imidlertid ikke havde stor Fordeel af dem. Da de, som de engelske Beretninger udtrykke sig, bogstavelig vare slaaede i Stykker, og da de umuligt kunde føres bort, bleve de alle opbrændte paa Holfsteen nær, som sendtes til England.

Dagen efter Slaget sendtes Lindholm ombord til Parker med den Meddelelse, at Danmark var villig til at fornye de tidligere venstfæbelige Forhold til Storbritannien, naar dette frigav de danske Skibe, som laae under Embargo i engelske Havne, men at det ikke vilde bryde nogen af sine Tractater med andre Magter. Parker fordrede, at Danmark skulde fratræde den bevæbnede Neutralitet, og sendte Nelson iland for personligen at underhandle med Kronprindsen. Resultatet

af denne Sammenkomst var, at Generalmajor Walterstorff og Lindholm bleve udnævnte til som Commissaireer at underhandle med Parker eller hans Befuldmægtigede om en militair Waabenstilstand. Da Danmark bestemte afflog ubetinget at fratræde den bevæbnede Neutralitet, gif det i Begyndelsen langsomt med Underhandlingerne, og i nogle Dage lod det til, at Fjendtlighederne kunde komme til at begynde paany. Man vedblev derfor fra dansk Side, medens Underhandlingerne dreves, at arbejde paa Forsvarsanstalternes Forøgelse og tog hensigtsmæssige Forholdsregler for at formindste Faren ved et Bombardement; det fra Slaget tilbageblevne Mandskab blev sammenkaldt og adspurgt, om det var villigt til at gaae i Kampen paany, hvortil det erklærede sig med Glæde beredt; hos hele Kjøbenhavn's Befolkning herskede en krigerisk Stemning, Alle ønskede en Fornæelse af Fjendtlighederne, hvoraf man lovede sig det bedste Udfald. Men Danmarks Politikk var fredelig, og det ønskede at undgaae nye Fjendtligheder, naar dette kunde skee uden Troløshed mod det's Allierede; ogsaa de engelske Admiraler ønskede en fredelig Afgjørelse, da de indsaae, hvor lidet de kunde udrette med den Magt, de havde. Man nærmede sig derfor hinanden ved gjensidig Eftergivenhed, og da den danske Regering den 8de om Astenen erholdt Efterretning om Keiser Paul's pludselige Død, ilede man med Afslutningen af Waabenstilstanden af Frygt for, at Englænderne, naar de erfarede denne vigtige Efterretning, vilde fremkomme med langt større Fordringer. Den 9de April undertegnedes Waabenstilstanden ombord paa Luisestribet London, hvis Betingelser i Virkeligheden kun gif ud paa, at Alt skulde for-

blive i uforandret Tilstand. Danmark traadte ikke ud af Neutralitetsforbundet, men Fjendtlighederne mellem det og England skulde ophøre i 14 Uger, efter hvilken Tids Forløb Parterne skulde befinde sig i samme Tilstand, som da Waabenstilstanden blev underskrevet; Engländerne skulde i dette Tidsrum have Tilladelse til uhindret at løbe gennem Kongedybet til Østersøen, og i Kjøbenhavn og paa de danske Kyster at forsyne sig med Proviant og Forfriskninger; de paa den engelske Flaade værende 1700 danske Undersaatter skulde sendes i Land.

Hverken i England eller Danmark var man ret tilfreds med denne Overenskomst. I England havde den første Efterretning om Slaget fremkaldt den højeste Enthousiasme, og Nelsons Uforfærdethed var bleven lovpriist med Begjæstring; men eftersom Forholdene lidt efter lidt bleve mere bekjendte, begyndte man med større Koldblodighed at overskue disse og bedre at erkjende Betydningen af den foregivne Seir ved Kjøbenhavn. Angrebet paa Kjøbenhavn i et snevert Farvand, hvor de engelske Skibe kun med stor Fare kunde bevæge sig, var vel, sagde man, en dristig, Seirherren ved Albuqir værdig Daad; men den engelske Flaade var bleven alde tilredt, og den vilde maaskee have været redbningsløs, hvis Kronprindsen ikke havde laant Nelsons Fredsforslag et saa villigt Ore. Seiren kunde altsaa let have forvandlet sig til et Nederlag, og desuden var det vundne Resultat ikke af stor Betydning; thi de Danske vare blot blevne nødsagede til at slutte en Waabenstilstand, efter hvis Udløb Kampen paany kunde begynde. Flere engelske Blade yttrede lydeligt deres Utilfredshed. Saaledes heed det: „Vi have hidtil troet, at

det var af Menneskefjærlighed Lord Nelson har foreslaaet de Danske en Waabenskiilstand; men vi have erfaret, at Grunden hertil var at redde tre af hans Skibe af deres farlige Stilling. Det var altsaa ikke en menneskefjærlig Handling, men en Krigslist, og vi ere i Tvivl, om den sommede sig for en ærlig Kriger". Fremdeles heed det i Anledning af den Mode, som var opkommen i London kort efter Slaget, at gaae med en „Kjøbenhavnsk" Kjole: „Man har ikke ret vidst, om den Kjole, vore Modeherrer nyligt have faaet tilsendt fra Kjøbenhavn, var rigtigt børstet i Forveien, men siden Waabenskiilstandsbestingelserne ere blevne bekjendte, er al Tvivl hævet om dette Punkt." Man opfaaede ogsaa i London det Spørgsmaal: „Hvad vilde der være bleven af den engelske Flaade, hvis den i Carlskrona og Reval havde fundet samme Modtagelse som i Kjøbenhavn?" og besvarede det saaledes: „England vilde neppe have seet en Dølle igjen af sin store Flaade."

Var det danske Folk utilfreds med Waabenskiilstanden, saa var det desto mere tilfreds med Kampen. Det havde været „et af de blodigste og hæderligste Slag i Danmarks Søhistorier, et af de blodigste i den blodige Søkrig, som da førtes i Europa." I den Sammenkomst, der fandt Sted mellem Kronprindsen og Nelson, erklærede denne, at af de 105 Træfninger, han havde taget Deel i, havde ingen været saa frygtelig som denne; „de Franske", sagde han, „fægte tappert; men de kunde ikke have staaet i een Time mod den Flå, som de Danske udholdt i fire." De danske „Træskøhelte" vandt en europæisk Berømmelse, og Fischer kunde med fuld Ret prise sine Underhavendes „uforlignelige Tapper-

hed", med fuld Ret yttre den Mening, „at Fjenderne selv ville tilstaae, at Danmarks gamle Søkrigerære den Dag lyste i saa utrolig Glæde, at jeg takker Himlen at have havt Europa til Bidne derpaa.“ Regeringen og Folket lappedes om at vise de efterlevende Helte deres Aerkjendelse, Regeringen ved Hædersmedailler, Folket ved frivillige Sammenstud til de Faldnes Enker og Børn samt til de Dvæsteds Underhold, som inden Aarets Udgang beløb sig til over 250,000 Rdlr. Den offentlige Taknemmelighed viste sig paa den skønneste Maade, da de Faldne første Paaskedag stædedes til Jorden; tallose Eskarer af alle Stænder dannede Alltoget til Sætatens Kirkegaard, hvor en fælleds Grav optog alle de Faldne; over Graven opstædedes paa gammel nordisk Blis en Kæmpehøi, og ved Høiens Fod opreistes en Mindestøtte.

Efterat Sagerne vare ordnede i Kjøbenhavn, seilede Parker til Østersøen, og d. 22de April indgik Sverig i Carlöfrona en lignende Dverenskømfst som den, Danmark havde indgaaet. Samme Dag underrettede den russiske Regering Parker om, at den havde aabnet Underhandlinger med den engelske Regering om Sagernes Afgjørelse i Windelighed, hvorfor Parker vendte tilbage til Kjøgebugt, hvor han overgav Commandoen til Nelson og drog tilbage til England. Nelson vedblev fredeligt at krydse i Østersøen, medens Underhandlingerne fortsattes mellem England og Rusland. Uden at enten Danmark eller Sverig stædedes til Deeltagelse i disse, forte de den 17de Juni til en Fred, hvorved bestemtes, at neutralt Flag ikke skulde dække fjendtlig Eiendom, og Convoier skulde ikke være fri-

tagne for Visitation af de krigsførende Magters Orlogsmænd. Det samme Rusland, som havde tvunget Danmark til at indgaae den væbnede Neutralitet og derved paaført det en kostbar Krig, sluttede saaledes Fred uden at raadspørge det og indskrænkede sig til at opfordre det til at fornye de forrige venstabelige Forhold til England. Danmark, som var for svagt til ene at modsætte sig, blev nødt til at efterkomme Opfordringen, og i October sluttede det Fred, hvorved Alt blev, som det havde været før Krigen, og de gamle Handelsforhold vendte for en kort Tid tilbage.

Elleve Capitel.

I det ulykkelige Aar 1807 mistede Danmark sin Flaade, og det „den bedste Flaade, vi nogenstinde havde havt, ikke i en lovlig forkyndt og aaben Kamp, men ved et pludseligt og usigt, af et forblindet Diplomati ikke forudsæet Overfald, ikke under det vaiende Flag i Kamp paa Havet, men i en værgeløs Tilstand som Priss for en uheldig Krig tillands, ikke ved dens egen Skyld, men som et Søoffer for Andres Fell og Misgreb.“ Den Flaade, som ifølge Capitulationen af 7de September blev bortført til England, bestod af 16 Linieskibe, 10 Fregatter, 5 Corvetter, et Flaadebatteri, en Stykpram og 29 mindre Fartøier; af Forraadene af Tømmer og andre Materialier medtoges saa meget, at det fyldte 92

Transportfartøier foruden det, som toges ombord i Krigs-
skibene.

Eufelte Skibe havde 1807 været ude paa Togter og andre Stationer, og vare saaledes undgaede at falde i Englændernes Hænder. I Norge befandt sig to Linieskibe, Prindsesse Louise Augusta paa 64 Kanoner og Prinds Christian Frederik paa 68. Siden 1801 havde nemlig et Linieskib og en Fregat altid været oplagte i Christianssand for i Tilfælde af Fiendskabsudbrud at have en Styrke paa rede Haand i Norge. I Foraaret 1807 var Fregatten bragt ned til Danmark, saa at nu kun Linieskibet Louise Augusta befandt sig der. Da dette i høi Grad trængte til Reparation, var det bestemt, at Linieskibet Prinds Christian Frederik, som under Commandeucapitain Sneedorffs Commando dette Aar tjente som Cadetskib, efter endt Øvelsestogt skulde løbe ind til Christianssand og afløse Louise Augusta. Den 10de August ankom Prinds Christian Frederik tilligemed sin Tender, Briggen Lougen, dertil, hvorpaa dets Besætning traadte over paa Louise Augusta; d. 12te August var Christian Frederik oplagt som i Krigstid, og Louise Augusta seilklar. Lykkeligt blev imidlertid Sneedorff opholdt af Modvind i Christianssand til den 14de, paa hvilken Dag han fra Admiralltetet erholdt Efterretning om den engelske Flaades Ankomst til Sundet tilligemed den Befaling at anløbe Frederiksværn og der oppebie nærmere Ordre. Ud nævnt d. 26de August til høistcommanderende Søofficer i Norge under Prindsen af Augustenborgs Overcommando, arbejdede Sneedorff ivrigt paa at ordne et Søværn i Norge.

Louise Augustas Mandskab blev completeret, de yngste Cadetter satte i Land, de ældre fordeelte paa Skibene og Roflotillen deels som Maanedslieutenanter, deels som Cadetter, og Meddommeren paa Cadetflibet, Captain Jessen, udnævnt til Chef for Prinds Christian Frederik, som i største Hast paany udrustes i Christianssand. I September ankom en engelsk Eskadre paa to Linieskibe, en Fregat og 2 mindre Skibe foran Christianssand og fordrede Prinds Christian Frederik udliveret. Jessens Svar var, at han vilde forsvare det ham betroede Skib til det Yderste. Den engelske Eskadre gjorde nu Mine til at løbe ind i Havnen og angribe Byen, men derved blev det. Indbyggerne i Christianssand vare imidlertid blevne bange for et Angreb paa Byen og ønskede, at Jessen skulde forlade Havnen; den i Byen commanderende General tilligemed Stiftamtmanden ansaae ogsaa Linieskibets Nærværelse for farlig og opfordrede derfor Jessen til at stifte Ankerplads. Med Sneedorffs Samtykke seilede han derfor langs med Landet til Frederiksværn, hvor han uden at være bleven bemærket af Fjenden lykkelig ankom, saa at begge Linieskibene nu vare samlede. Da man imidlertid frygtede for, at den fra Sjælland tilbagevendende engelske Flaade skulde gjøre et Forsøg paa at bemægtige sig dem, og Frederiksværn ikke var stærk nok til at modstaae et Angreb af en overlegen Fjende, blev Flotillen forlagt til Frederikstad, hvis Indløb blev stærkt befæstet. Den engelske Expedition seilede imidlertid hjem uden at foretage sig Noget mod Norge, og Sneedorff fik nu Ordre til at løbe ud med Linieskibene og krydse mellem Christianssand

og Øjterrisøer; men Louise Augustas jammerlige Tilstand tvang ham efter 2 Dages Forløb til at løbe ind til Frederiksbævn. Her modtog han fra Kronprindsen den Befaling at begive sig til Øresund for at angribe nogle derværende engelske Skibe. Men disse havde allerede forladt Sundet, da Sneedorff ankom; Louise Augusta, som var aldeles usdygtigt, blev nu oplagt, Prinds Christian Frederik derimod tilligemed Briggen Lougen paany sendt til Norge for at krydse i Skagerrak til Beskyttelse af Kornfarten mellem Jylland og norske Kyst. Herfra blev det atter udfaldt i Begyndelsen af 1808; Danmark havde nemlig erklæret Sverig Krig, og Forberedelser bleve truffet til en Landgang i Skaane, som skulde understøttes af en fransk Hjælpehær. Da Prinds Christian Frederik i Marts ankom til Helsingør, fik det Befaling at gaae til Storebælt, hvor det var „af yderste Vigtighed“ at faae en engelsk Fregat forjaget, for at de franske Hjælpetropper kunde sættes over til Sjælland. Men der var flere Fjender i Nærheden, som hverken Jesen eller Regeringen anede. Da Prinds Christian Frederik passerede Blingø paa Rejsen fra Norge, laa en engelsk Eskadre paa tre Linieskibe og nogle Fregatter under Capitain George Parker indefrosen der, som ved Synet af Prinds Christian Frederik skyndte sig med at ise ud. Den 21de Marts om Morgenen lettede Christian Frederik Anker for sidste Gang, og en halv Time efterat det var passeret Rakkehoved, ankrede de tre engelske Linieskibe ved Høganæs. Da Englænderne her fik Underretning om, at Christian Frederik var gaaet under Seil ad Bæltet til, lettede de to Linieskibe, Statelv og Nassau

(Holsteen), for at op søge det, medens det tredie blev liggende for at affære det Tilbageveien til Eundet. Imidlertid fortsatte Jæssen Rejsen N. om Sjælland og ankrede i Mørkningen mellem Seirø og Refsnæs. Fra Kl. 1½ U. havde man seet to tremastede Drlogsmænd, der med alle Seil styrede mellem Hasteensgrunden og Hjelman ned ad Beltet; disse vare ankrede kort før Christian Frederik tværs for Refsnæs. Natten over laae begge Parter til Ankers; næste Morgen Kl. 8 lettede først de fjendtlige Skibe, og en halv Time sildigere Christian Frederik. Det var Jæssens Hensigt at trække disse Fregatter, som de nu saaes at være, ud af Beltet for at gjøre Overfarten fri for Trop- perne, og derpaa angribe dem i det mere aabne Farvand.

Medens Jæssen manevrerede med de to Fregatter, med hvilke Kl. 12 en tredie Fregat havde forenet sig, fik han Kl. 2 de ham søgende fjendtlige Skibe i Sigte, som for Binden mellem Lysegrunden og Anholt kom ned mod ham. Jæssen maatte nu søge at undgaae Kamp med den ham langt overlegne Fjende og besluttede at seile inden om Seirø, hvor han kunde haabe, at de fjendtlige store Skibe ei turde følge ham; men den fra Kjøbenhavn medtagne beskjendte Mand tabte ganske sin Fatning og turde ei paatage sig at føre Skibet gennem Løbet der. Under disse Omstændigheder sammenkaldte Jæssen et Krigsraad af de fire ældste Officerer. Ved at søge ind i Beltet vilde Christian Frederik upaatvivlelig trække den hele Sværm af Fjender efter sig og saaledes forsøge de Hindringer for Armeens Overfart, som det netop var sendt for at fjerne; ved at staae N. efter havde man Haab om ved Hjælp af den større

Localkundskab, man tiltroede sig, at kunne følge Grundene nærmere end Fjenden og naae tilbage til Sundet, da den østlige Vind syntes at drage sig mod N. Jesøen besluttede sig altsaa til at gaae Fjenden imøde og forsøge paa, begunstiget af Mørket, muligt at vinde bort fra ham under en løbende Fægtning og komme tilbage under Kronborgs Kanoner. Der blev da vendt N. over og knebet til Vinden, og da Peiling af Hjelmen viste, at de kunde trække igjensnem Lobet mellem Sjællands Rev og Hasteensgrunden, vendtes S. D. hen. Begge de nordfra kommende Linieskibe, der havde Fordelen af Vinden, holdt til Luvart af Hasteensgrunden ned paa Christian Frederik. Da dette omtrent Kl. 5½ var naaet ovenfor Revet, aftog Kulingen, hvilket var til Skade for Skibets Seilads, da der maatte krydses, medens derimod Fjenden seilede for rum Vind. Jesøen holdt derfor langs Revet henimod Landet, for at Skibet, hvis det behøvedes, kunde grundløbes. Kl. 7½ faldt de første Skud. Da var nemlig Nassau lige i Christian Frederiks Rjoldvand, og nogle vel rettede Kugler fra dette agterste Kanoner traf Fjenden; men et Qvarter derefter naaede Nassau op paa Christian Frederiks læ Laaring og aabnede paa Vistofskuds Afstand hele sin Ild mod det; saa Minuter efter fik det ligeledes Laget fra Stately paa Bagbords Laaring. Nu var Batalien almindelig; Christian Frederik besvarede Fjendens Lag fra begge Sider, og kjæft vedblev det at kæmpe mod Overmagten. Kl. 9 vare Fjenderne saa forskudte paa Takkeladsen, at de lode sig sække for at reparere og holdt op at skyde omtrent 1½ Qvarter; Christian Frederik var ogsaa stærkt medtaget, og Taffe-

ladsen saa forskudt, at den ikke kunde istandsattes i den korte Tid, Kampen hvilede. Da de fjendtlige Skibe kom op igjen, bleve de ikke desto mindre modtagne med et modigt Hurraraab fra Christian Frederik, som uforfærdet besvarede deres Ild til begge Sider. Da Kampen havde været over to Timer, og de tre Fregatter ogsaa vare komne til, saae Jesjen, hvis Skibs Modstandsevne ogsaa var bleven svækket ved det store Mennekestab, intet andet for sig at gjøre end at løbe Skibet paa Land, for at det ikke skulde falde i Fjendens Hænder. Det ene af de fjendtlige Linieskibe var imidlertid løbet op paa Bagbords Boug, det andet laa paa Styrbords Vaaring, og deres Hensigt var uden Tvivl at forsøge en Entring. Fra det agterste Skib opfordredes Christian Frederik til Overgivelse, men da Jesjen afsløg dette, fulgte et morderisk Lag fra begge Skibe, som anrettede stor Ødelæggelse. Først da Christian Frederik en Kabellængde fra Land havde rørt Grunden midt paa Sjællands Øde, strøg Jesjen Flaget Kl. 10½. En fjendtlig Officier kom strax ombord og lod et Anker falde; men da Skibet svalede op for det, stod det paa Grund og begyndte strax at hugge temmelig stærkt. Efter at Krigsfangerne vare bragte ombord i de engelske Skibe, og nogle Forsøg paa at faae Prisen af Grunden, vare mislykkede, satte Fjenden den næste Aften Kl. 7 Ild paa den, og Kl. 10 sprang Christian Frederik i Luften. Den Styrke, som Danmarks sidste Linieskib havde havt at kæmpe med, var to Linieskibe paa 68 Kanoner, en Fregat paa 44 Kanoner og to mindre Fregatter. Paa dansk Side faldt tre Officierer, hvoriblandt Willemoes, og 61 Mand; 84 vare

haardt saarede, hvoriblandt to Officierer; tre Officierer og 42 Mand vare let saarede — over en Trediedeel af det ombord værende Mandskab var saaledes enten dræbt eller såret; men ogsaa Fjendens Tab var betydeligt, og deres Linieskibe havde lidt saa meget, at de i tre Uger bleve satte ud af Aktivitet.

Colote Capitel.

Da et nyt Søværn skulde organiseres efter Flaadens Tab, og der hverken var Tid eller Midler til at bygge store Skibe, indskrænkede man sig til Bygning af mindre Krigsfartøier især Kanonchalupper og Kanonjoller. Regeringens Virksomhed i denne Henseende understøttedes af Borgernes opoffrende Fædrelandskjærlighed, og ikke mindre end 255 Kanonfartøier byggedes under Krigen. Men det var kun ringe Midler i en syvaarig Krig med Verdens største Sømagt; den danske Sømands Mod bødede dog paa Midlernes Ringhed i denne ulige Kamp, der næsten i alle sine Enkeltheder var saare hæderlig for det danske Flag.

Det var Premierlieutenant Christian Wulff, som gjorde Begyndelsen i denne Guerillakrig. Den 4de Juni løb han ud fra Felsø med 4 Kanonchalupper og fik Kl. 4½ F. en ssendtlig Drlogsbrig paa 14 Kanoner i Sigte. Ved Middagstid blev det Vindstille, hvorfor Wulff brugte Arterne for at indhente Briggen, som var 3 Mil borte.

Kl. 3½ naaede han den paa Kanonfluds Afstand, men opdagede nu en fjendelig Fregat, som laa halvtredie Mil sydligere og modtog Signaler fra Briggen; desuagtet besluttede han at angribe, styrede i Frontlinie ned mod den og begyndte Kampen. Fjenden, der havde sin største Styrke i Bougen, søgte under hele Træfningen at vende denne mod Chalupperne, hvis Skud vare usikre formedelst den svære Dønning. Da det begyndte at lufte lidt, hvorved Fregatten snart kunde komme Briggen til Hjælp, besluttede Wulff at vove en Entning. I tæt Linie roede Chalupperne ind paa Briggen under fortsat Skydning med Skraa, men da de vare komne i Geværfluds Afstand, strøg Fjenden. Dens Chef var falden, og 7 Mand saarede; paa dansk Side var ingen Døde, en Lieutenant var let saaret. Briggen, hvis Navn var Tifler, bragtes lykkeligt ind til Naksoy, og Wulff blev strax dens Chef.

I Krigens Løb erobrede Kanonfartøjerne i Alt 7 Brigger og en Kutter; den sidste fjendelige Orlogsmænd, der maatte stryge for dem, var Briggen Attack. Denne tilligemed Briggen Wrangler befandt sig om Aftenen d. 18de August 1812 to Mil N. O. for Grenaa. Da Vinden henimod Aften lagde sig, besluttede Lieutenant Falsen, der var Chef for den sydske Kanonflotte, at vove en Dyst med dem. Han roede ud med 8 Kanonchalupper og 6 Joller og angreb Kl. 11 Briggerne, som styrede længere og længere bort fra Landet, medens de besvarede Kanonfartøernes Ild. Efter omtrent tre Timers Fægtning var Attack saa forskudt, at den holdt plat ind mod Landet; Falsen vendte sig derfor nu med hele sin Styrke mod Wrangler

og fortsatte Kampen med denne paa Bistollkubds Afstand i tre Dvarteer, hvorpaa den satte alle Seil til og flygtede i en ynkelig Forfatning. Derpaa holdt Falsen atter Ind paa Attack, naaede den efter en halv Times Seilads og tvang den efter en fornyet ærefuld Kamp til at stryge.

Fulgte Lykken i Regelen vore Kanonfartøier, svigtede den derimod det eneste større Skib, som byggedes under Krigen — den nybyggede Fregat *Rajaden* havde 1812 Linieskibet *Christian Frederiks Sjøbue*. Dette Skib, som førte 42 Kanoner og commanderedes af Capitain *Holm*, var i Begyndelsen af dette Aar sendt til Norge for at forstærke den derværende Eskadre og laa d. 6te Juli tilligemed de tre Brigger *Lolland*, *Samø* og *Kiel* (hver paa 18 Kanoner) ved *Sandø* mellem *Østerriskeer* og *Arendal*, hvor Eskibene Aftenen i Forveien havde ankret, da Lodserne havde erklæret, at de ikke her kunde sees fra *Søen* og altsaa vare sikrede mod Overfald af den fjendtlige Eskadre, der krydsede ved Norges Kyster. Men *Rajadens* høie Boventoppe forraadede Eskibene, og ved Middagstid holdt Linieskibet *Dictator* (68 Kanoner) tilligemed tre Brigger ned mod dem. *Holm* søgte nu at undgaae Kamp med den overlegne Fjende og seilede til den en Meil østligere liggende *Havn Lyngør*, hvor Linieskibet efter Lodsernes Erklæring ikke kunde gaae ind. Paa Seiladsen derhen fulgte Fjenden hans Kjølvand saa nær, at der vedligeholdtes en stadig Kanonild, og strax efter at *Rajaden* havde ankret i den meest uheldige Stilling midt i *Havnen*, lagde *Dictator* sig tilligemed en af Briggerne tæt udenfor den, og Kl. 9½ Aften begyndte den heftige Kamp. Efter en Times Forløb

blev ved et eneste Lag fra Dictator alle Najadens tre Master nedskudte, hvorved dens øverste Dæk styrtede ned, knuste Batteriet og fastede Skibet saa meget over paa Bagbordssiden, at Kanonportene kom i Bandet, medens den allerede to Gange dæmpede Ild paaany udbrød. Fjenden rettede nu sin Ild mod Briggerne, som ei længe kunde modstaae et Linieskib, der saa dem saa nær, at dets Musfetterer fældede Folkene fra Dækket. Hollands Mandskab gif derfor i Land efter at have lagt Ild i Skibet, Kiel strøg, men dets Mandskab forblev ombord, hvilket siden kom vel tilpas. Men i Lyngør laae to Kanonjoller, med hvilke tre Kanonbaade forenede sig, som fra Østerrisør vare llede til Kamppladsen. Medens Najadens Næstcommanderende bjergede det overblevne Mandskab fra Fregattens brændende og halvt sunkne Brag, førte Holm Kanonfartøjerne mod Dictator, som pludselig heisede Parlemantairflag og tilbød at udlevere de gjorte Fanger, naar man vilde lade den og Briggen tilligemed Kiel og Lolland uhindret slippe ud. Dette afflog Holm og angreb Kl. 3 om Morgenen de fjendtlige Skibe; men ved en pludselig opstaaet Landbrise lykkedes det dem desværre at komme tilføes, forfulgt af Kanonbaadene. Kiel og Lolland maatte Fjenden imidlertid lade ligge, og da Holm efter en kort Jagt vendte tilbage, overraskedes han ved at see Dannebrogge vaie fra dem begge. Da Kanonbaadene fornyede Angrebet, havde Britterne nemlig over Hals og Hoved forladt dem, hvorpaa Kiels Chef, Capitainlieutenant Rasch, ikke alene paaany satte sig i Besiddelse af denne, men tillige besatte Lolland med en saadan Hurtighed, at Fjenden ikke fik Tid til at tænde den

nylig dæmpede Fld. Bort Tab var 133 Døde, hvoriblandt to Officierer, 102 Saarede og 4 Fanger.

Den sidste Søtræfning stod ved Båsom i Nordditsmarsken. Her laa Lieutenant Klau mann med syv Kanonchalupper, da han d. 3de September 1813 blev angreben af ti engelske Kanonbaade og syv med Karonader armerede Chalupper fra de engelske Krigsskibe udenfor Elben, der ikke selv vovede sig ind i det farlige Farvand. Bore syv Kanonchalupper værgede sig hæft mod den dobbelt saa stærke Fjende og tvang ham efter 4 $\frac{1}{2}$ Times haard Kamp til at trække sig tilbage med stort Tab, og denne Fægtning sluttede saaledes værdig de mange hæderlige Sammenstød, som i denne syvaarige Krig havde fundet Sted.

Under Krigen havde danske Officierer og Mandstaber været i fransk Tjeneste paa Scheldeflaaden.
